ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ

1995 йил
3 февраль
ЖУМА
№ 5 (5.629)
сотувда эркин нархда

Ўзбекистон Республикаси ижтимоий-сиёсий газетаси • 1974 йил 1 январдан чиқа бошлаган

ДАВОС АНЖУМАНИ ТУГАДИ

Давос жаҳон иқтисодий анжумани давлат бошлиқларини, савдо-саноат доираларининг раҳбарларини, илм-фаннинг етакчи мутахассисларини бирлаштиради. Бу ерда жаҳон иқтисодий ва ижтимоий тараққиётининг турли жиҳатлари хусусида фикрлашиб олинади. Анжуманнинг расмий очилиш маросимида БМТ Бош котиби Бутрос Бутрос Ғолий XX асрнинг охирида дунё олдида турган вазифаларни белгилаб берди. Собиқ Совет Иттифоқи ҳудудидаги ёш мустақил давлатлар учун бу давр жаҳон ҳамжамиятида, шу жумладан Европа ҳамжамиятида ўз ўрнини белгилаб олиш даври бўлади. Ана шу анжуман доирасида ўтказилган ягона сессия Ўзбекистонга бағишлангани жаҳон бизнеси етакчиларининг мамлакатимизга зўр қизиқиш билан қараётганидан далолат беради. Сессия юксак ишчанлик муҳитида ўтди. Мамлакат Президенти Ислом Каримов жаҳондаги етакчи фирмалар ва компаниялар раҳбарларига ҳозирги кунда Ўзбекистонда хорижий бизнесни ривожлантириш учун қандай имкониятлар ва шарт-шароитлар яратилгани ҳақида сўзлаб берди.

Президентимиз мамлакатимиз бозорини ўзлаштиришни истаган жаҳоннинг етакчи компанияларига кўмаклашишга кафолат бериб, айни пайтда Ўзбекистон ўзаро манфаатдорлик ва тенг ҳуқуқли шароит асосида ҳамкорлик қилишга интилаётганини таъкидлади.

— Биз аниқ-равшан лойиҳаларни амалга ошириш учун кредит оляпмиз, — деди Ислом Каримов. — Ўзбекистоннинг ҳеч кимдан қарзи йўқ.

Республикада ишончли ҳуқуқий база яратилган, сиёсий, иқтисодий барқарорлик таъминланган, ислоҳотлар изчиллик билан амалга оширилмоқда. Хорижий тадбиркорларнинг фикрича, буларнинг ҳаммаси бизнинг иқтисодиётимизга сармоя сарфлаш учун қулай шароит яратади, шу жиҳати билан Ўзбекистон бошқа ёш мустақил давлатлардан фарқ қилади. Давосда «Ўзбекистон — ислоҳотларнинг янги босқичида» мавзусида ўтказилган сессиянинг муваффақияти жаҳондаги кўпгина ҳукуматлар ва савдо-саноат доиралари раҳбарларини Президент Ислом Каримов билан шахсан учрашишга ундади. Франция, Германия, Швейцариядаги йирик фирма ва банклар намояндалари билан ана шундай суҳбатлар бўлди. Уларнинг баъзилари ҳозирнинг ўзидаёқ мамлакатимиз билан ҳамкорлик қилмоқда. Уларнинг фикрича, бу ҳамкорлик муваффақиятли кечмоқда. Шунинг учун бошқалар ҳам шундай алоқаларни ўрнатишга интилмоқда.

Президент Ислом Каримов ўзига ажратилган боргоҳда Туркия Бош вазири Т. Чиллерни қабул қилди. Бу учрашув Туркия савдо-саноат доираларида катта таассурот қолдирди.

Марказий Осиёда катта мавқега эга бўлган Ўзбекистонга Европада ҳам қизиқиш тобора ортиб бормоқда. Швейцариянинг Алтендорф шаҳрида Ўзбекистоннинг йирик Савдо уйи очилгани бунинг ёрқин намунасидир. Шу тариқа, мамлакатимиз банк тузилмаларининг улкан тармоғи мавжуд бўлган, жаҳоннинг энг ривожланган мамлакатларидан бирида ташқи иқтисодий фаолияти юритиб Буюк ипак йўлидаги Шарқ билан Ғарбни бирлаштирувчи бўғин сифатида ўзининг тарихий ўрнини тикламоқда. Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов Савдо уйини очишга бағишланган тантанали маросимда сўзлаган нутқида бу фикрни таъкидлади. Маросимга Европа, Ғарб, Америка йирик саноат корпорациялари ва банкларининг вакиллари келишди. Улар Савдо уйида мамлакатимизнинг иқтисодий имкониятларини, Ўзбекистон бадиий ҳунармандчилигининг хилма-хиллигини намойиш қилаётган буюмлар ва маҳсулотлар билан танишиш имкониятига эга бўлдилар. Савдо уйи амалий учрашувлар, музокаралар жойи, шунингдек Ўзбекистоннинг Швейцариядаги маданият маркази бўлади.

Буларнинг ҳаммаси нуфузли анжуман доирасида делегациямиз жуда самарали ишлаганини кўрсатиб турибди. Жаҳондаги сиёсий ва савдо-саноат доираларининг вакиллари бўлмиш учрашув иштирокчиларининг фикрича, халқаро савдо-иқтисодий муносабатлар тизимида Ўзбекистон ўз ўрнини тобора дадил белгилаб олмоқда.

***

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов 1 февраль куни Давосдан Ватанига қайтиб келди.

Давлатимиз бошлиғини Тошкент аэропортида республика Олий Кенгаши Раиси вазифасини бажарувчи Э. Халилов, Бош вазир А. Муталов, Бош вазирнинг биринчи ўринбосари И. Жўрабеков, Президентнинг Давлат маслаҳатчилари Т. Алимов, Б. Ғуломов, ташқи ишлар вазири А. Комилов, Тошкент шаҳри ҳокими К. Тўлаганов, бошқа расмий кишилар кутиб олишди.

(ЎзА).

ДЕҲҚОН ҚАЛБИДА БАҲОР

Баҳор аслида деҳқон қалбидан бошланади. Бозор расталаридаги янги узилган бодринг, боғлам-боғлам пиёз, турфа кўкатлар, редиска — буларнинг ҳаммаси деҳқон меҳнатининг самараси. Эндиликда Ўзбекистон заминида лимончилик ҳам кенг қулоч ёймоқда. Буни Қуйи Чирчиқ туманидаги Беруний номли жамоа хўжалиги мисолида яққол кўриш мумкин.

Шу кунларда хўжаликда ишлар қизғин: боғ-роғлардаги дарахтларга шакл бериш, озиқлантириш, иссиқхоналардаги экинларни парваришлаш маромида олиб борилмоқда. Хўжаликнинг 6 гектар ердаги иссиқхонасида помидор, бодринг ва бошқа нозу неъматлар етиштириляпти.

Жамоа хўжалиги аъзолари кейинги йилларда лимончиликни ҳам ривожлантиришга алоҳида эътибор беришмоқда. Айни чоғда лимонзорлар 1 гектару 60 сотих майдонни ташкил этади.

— Пахтакорлик ҳар биримиз учун ота мерос,— дейди бошқарув раиси Х. Холматов.— Биз пахта етиштиришни кўпайтирган ҳолда шу куннинг талабидан келиб чиқиб, кичик корхоналар қураяпмиз.

Ҳозир бу хўжаликда ун ва ёғ ишлаб чиқариш ҳамда бўз тўқиш цехлари ишлаб турибди.

Абдулла ТУРДИЕВ.

СУРАТЛАРДА: Хўжалик миришкори Б. Тўхтамуродов ва хўжалик саркори Х. Холматов. 2. (чапдан) Бухажар Жўраева билан Розия Тожибоевалар пешқадам сабзавоткорлардан. 3. Катта майдондаги лимонзорни ташкил этишда Абдумутал Сатторов (ўртада)лар оиласи аъзолари биринчилардан бўлиб, бу хайрли ишга бош қўшишди. Ҳозир лимонзорда ишлар қизғин.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ олган суратлар.

КЎКЛАМГА ТАХТ

Амударё туманидаги «Дўстлик» жамоа хўжалигида 1994 йили тармоқнинг барча соҳаларида яхши кўрсаткичларга эришилди. Айниқса, пахта хом ашёси етиштириш ва давлатга сотиш режаси ортиғи билан бажарилди.

Хўжалик миришкорлари 1995 йилда ҳам асосий экиндан юқори ҳосил етиштиришга аҳд қилишган. Айни паллада ерларни кўкламга тайёрлаш, мавжуд техника воситаларини сифатли таъмирлаш, маҳаллий ўғит жамғариш каби қишки юмушлар қизғин олиб борилмоқда.

Хўжаликнинг Худойберди Қўчқоров, Абдулла Раҳимов, Каримбой Сейтаковлар етакчилик қилаётган бригадаларида эса шўр ювиш ишлари тугалланиб, барча майдонларга яхоб суви берилди.

— Қишлоқ хўжалигида асосий иш техника зиммасида. «1995-1996 йилларда қишлоқ хўжалиги мажмуининг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш чора-тадбирлари тўғрисида» республика Вазирлар Маҳкамасининг чиқарган қарори айни муддао бўлди,— деди хўжалик бошқаруви раиси Собир Бобожонов. — Ҳозир устахонада иш қизғин. Эскирган, ишга яроқсиз техника воситаларининг айрим қисмлари ва механизмлари қайта таъмирланмоқда. 4 та терим машинаси, 2 та ўрим комбайини, 3 та чопиқ трактори, 5 та сеялка, 7 та мола, 9 та борона сифатли созланиб, кўкламга тахт қилиб қўйилди. Бундан ташқари хўжаликка яна 6 та янги техника келтирилади. Ҳозир жами 300 тонна маҳаллий ўғит жамғарилди. Бу ишда колхоз аъзолари Бозоргул Давлатбоева, Гулжон Йўлдошева, Гулчеҳра Бекберганова ва тракторчи Наби Холимбетовлар бошқаларга ўрнак бўлишмоқда.

Холмурод ОТАМУРОДОВ.

• Долзарб мавзуда суҳбат

ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИДА ҚАЧОН ЎЗГАРИШ БЎЛАДИ?

Республикамиз халқ хўжалигининг етакчи тармоқларидан бири — қишлоқ хўжалигида туб ўзгаришлар рўй бермас экан, ҳаётимизда ўзгариш бўлмайди. Президентимиз Ислом Каримовнинг бу фикрни бот-бот такрорлаши бежиз эмас. Хўш, тармоқни ривожлантириш учун бугунги кунда қандай ишлар амалга оширилмоқда? Республика Қишлоқ хўжалиги вазирлигининг янги раҳбари, академик Расулмат Ҳусанов билан ана шу хусусда суҳбатлашдик.

— Расулмат ака, аввало тармоқдаги мавжуд аҳвол ҳақида сўзлаб берсангиз.

— Дарҳақиқат, республикамиздаги ижтимоий-иқтисодий муаммоларнинг ечими кўп жиҳатдан қишлоқ хўжалигига бориб тақалади. Шу боисдан ҳам юртбошимиз тармоқни ривожлантиришга жуда катта эътибор беряпти. Қишлоқ хўжалиги соҳасини ислоҳ қилиш бўйича катта масалалар ҳал этиляпти. Президентимиз Фармонига асосланиб республика Вазирлар Маҳкамаси қабул қилган «Ўзбекистон Республикаси қишлоқ хўжалигида иқтисодий ислоҳотни янада чуқурлаштириш чоралари тўғрисида»ги қарор ҳам қишлоқ ҳаётида катта воқеа бўлди. Хўжаликлар аста-секин қаддини тикламоқда. Мулкчиликнинг турли шаклидан фойдаланиш тараққиётнинг бош омили бўлаётир. Қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштиришни янада кўпайтириш, аҳолининг кенг истеъмол молларига бўлган талабини қондириш, саноатни хомашё билан таъминлашдек муҳим вазифани амалга ошириш муаммолари ечимини топяпти. Аммо Президентимиз яқинда бўлиб ўтган йиғилишда таъкидлаганидек, бу соҳада сусткашликка йўл қўйилаётгани рост. Маҳсулот етиштириш тубдан кўпаяётгани йўқ. Жумладан, пахта тайёрлаш бўйича давлат буюртмаси бажарилмади. Республикамиз эҳтиёжи учун бир қатор қишлоқ хўжалик маҳсулотлари четдан келтирилмоқда. Ўзбекистон четга нафақат пахта ва қоракўл тери, балки сабзавот ва мева, полиз маҳсулотлари, асал, ҳатто дон ва дон маҳсулотларини ҳам экспорт қилиш имкониятига эга. Айни пайтда бу борада жиддий ишлар олиб борилмоқда.

— Қишлоқ хўжалиги вазирлигига кейинги йилларда бир неча раҳбар келиб кетди. Энди сиз... тармоқда туб бурилиш ясаш учун қандай йўл тутмоқчисиз?

— Қишлоқ хўжалигидаги муаммоларнинг ҳаммаси аввало барча ишлаб чиқариш воситалари ва моддий бойликларнинг кимнинг қўлида эканига бориб тақалади. Мулк ўз эгасига топширилмас, бошқарув тизимида ўзгариш бўлмас экан, аҳволнинг ўнгланиши қийин. Мен раҳбар сифатида қишлоқ хўжалиги соҳасида бошланган иқтисодий-ижтимоий ислоҳотни охирига етказишни асосий вазифам деб биламан. Тўғри, маҳсулот етиштиришни кўпайтиришда мулкчиликнинг турли шаклларига кенг йўл берилаётгани, давлат хўжаликлари ўрнида жамоа ва фермер хўжаликлари ташкил этилгани билан аҳвол ўзгариб қолгани йўқ. Биз, аввало, деҳқонларнинг тўла эркинлигига эришишимиз, уларда ўзлари етиштирган маҳсулотга мустақил эгалик қилиш ҳиссини тарбиялашимиз керак. Шу ўринда қишлоқ хўжалигининг бошқарув тизимини ҳам бутунлай қайта қуришга тўғри келади. Шу маънода, вазирлик бошқарув аппаратининг фаолият йўналишлари ва вазифаларини давр талабларига мос равишда қайта кўриб чиқяпмиз. Вазирлигимиз эндиликда қишлоқ хўжалиги соҳасини бошқариш билан эмас, маҳсулот етиштиришни кўпайтиришда амалий ёрдам бериш билан шуғулланиши зарур, деб ҳисоблайман. Бугунги кунда қишлоқ хўжалик маҳсулотларининг 97 фоизи давлатга қарашли бўлмаган хўжаликларда ишлаб чиқарилаётган экан, биз жамоа ва фермер хўжаликлари қандай масалаларни ўзлари, қайсиларини биз билан биргаликда ҳал этишини аниқ белгилаб олишимиз муҳим. Умуман, мулкчиликнинг шаклидан қатъи назар барча хўжаликларни сифатли уруғлик, ўғит, агротехника билан таъминлаш, уларга хизмат кўрсатишни юқори савияда ташкил этиш асосий вазифамиз ҳисобланади. Энг муҳими, уларнинг хўжаликни илмий асосда юритишига кўмаклашишимиз зарур.

— Шу ўринда фан ва ишлаб чиқариш ўртасидаги ўзаро ҳамкорлик қандай йўлга қўйилади?

— Албатта, республикамизнинг ер-сув ресурслари ҳисобли. Ҳар йили қурилиш ва бошқа эҳтиёжлар учун ўртача 10-12 минг гектар ер қишлоқ хўжалик оборотидан чиқиб кетаётир. Янги ўзлаштирилаётган ерлар бунинг ўрнини зўрға қоплайди. Маҳсулот етиштиришни биз фақат ҳосилдорликни ошириш ҳисобига кўпайтиришимиз керак. Фан ва техника ютуқлари, илғор технология ва тажрибаларга таянмай бунинг уддасидан чиқиш мушкул. Аммо, фан даргоҳларида яратилган илмий-тадқиқот натижаларини ишлаб чиқаришга тадбиқ этишда қатор муаммолар мавжудлигидан кўз юмиб бўлмайди. Яқинда вазирлигимизда республика Қишлоқ хўжалик фанлари академиясининг олим ва мутахассислари, илмий-тадқиқот институтлари раҳбарлари иштирокида катта анжуман ўтказдик. Қишлоқ хўжалигини илмий асосда ривожлантириш бўйича олимлар билан биргаликда қисқа муддатга мўлжалланган дастур ишлаб чиқилди. Унда 1995-96 йилларда вазирлигимиз ва республика Қишлоқ хўжалик фанлар академияси томонидан амалга ошириладиган тадбирлар белгилаб берилган. Республика қишлоқ хўжалигининг илғор техникавий ечимларга, янги технологияларга бўлган эҳтиёжини қондириш, фан ва техника ютуқларидан фойдаланишни жадаллаштириш мақсадида вазирлигимиз қошида фан-техника ютуқларини жорий этиш маркази тузилди. Ундан тушган фойда олимларнинг маошини ошириш, илмий изланишлар ўтказиш учун шарт-шароитлар яратишга сарфланади. Ишлаб чиқаришни илғор техника ва технология билан қуроллантиришда жаҳоннинг илғор тажрибаларига ҳам суяниб иш кўрмоқчимиз. Шуни эътиборга олган ҳолда вазирлигимизда ишбилармон, уддабурон, юқори малакали кадрларни танлаш ва жой-жойига қўйишга катта эътибор беряпмиз. Уларнинг малакасини ошириш мақсадида хорижий мамлакатларга хизмат сафарлари режалаштирилмоқда. Шунингдек, ривожланган мамлакатларда вазирлигимизнинг ваколатхоналарини очиш ниятимиз ҳам бор.

— Расулмат ака, республикамизда бошоқли дон маҳсулотлари етиштиришга катта эътибор берилаётир. Бу ғалла мустақиллигини таъминлаш билан бирга қишлоқ хўжалигининг бошқа қатор соҳалари ривожига ҳам яхшигина туртки бўлса керак?

— Бугунги кунда республикамизнинг ғалла мустақиллигига эришишига ишонмаган киши топилмаса керак. Бошоқли дон экинлари майдони кескин кенгайтирилмоқда. Бу йил ана шу мақсадда 1300 минг гектар суғориладиган ер майдони ажратиш режалаштириляпти. Агар ҳар гектар ердан ўртача 30 центнердан ҳосил олинганда ҳам тўрт миллион тоннадан ортиқ дон етиштириш мумкин. Ғалладан бўшаган майдонлар эса тезпишар пахта, маккажўхори, сабзавот, айниқса, кейинги пайтларда эътибордан четда қолган дуккакли дон экинлари етиштириш имконини беради. Бу вазифани аввало селекция ва уруғчилик фани ютуқларидан самарали фойдаланибгина амалга ошириш мумкин. Деҳқончилик маҳсулотлари етиштириш билан шуғулланаётган хўжаликларни, фермерларни, қўшма ва кичик корхоналарни юқори ҳосил берадиган уруғлик билан таъминлаш муаммоси туфайли ўтган йили ғалладан бўшаган 600 минг гектар майдоннинг атиги 200 минг гектарига такрорий экин экилди, холос. Бу йил бундай салбий ҳолга йўл қўймаслик учун вазирлигимиз тизимида уруғчилик фирмаси ташкил қиляпмиз. Ўз навбатида экинларнинг юқори ҳосил берадиган тезпишар навларини танлаб экиш, шунингдек, ерга уруғни ўз вақтида қадаш ҳам катта аҳамиятга эга эканини унутмаслик керак.

Биз энг асосий бойликка эгамиз. Бу юртимиздаги тинчлик ва барқарорликдир. Демак, бутун кучимизни, билим ва тажрибаларимизни бунёдкорлик ишига сарфлашга шароит бор. Қишлоқ аҳли мамлакатимиз иқтисодини мустаҳкамлаш, эл-юрт дастурхонини тўкин қилиш мақсадида фидокорона меҳнат қилмоқда. Ўйлайманки, 1995 йил қишлоқ хўжалигида бурилиш даври бўлади. Юртбошимиз айтганларидек, ғоят унумдор тупроққа, деҳқончилик учун айни қулай табиий шароитга, меҳнаткаш халқига эга бўлган Ўзбекистонимиз тез орада қаддини тиклаб, ривожланган мамлакатлар қаторидан мустаҳкам ўрин олишга қодир. Мен қишлоқ хўжалик ходимлари, бутун қишлоқ аҳлига шарафли ишларида муваффақият тилайман.

Н. ДУШАЕВ,
ЎзА мухбири.

ШЎР ЮВИШ ЗАМИННИ СОҒАЙТИРАДИ

Туманимизда ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш, шўр ювишни сифатли ўтказиш ва пировард натижада йилдан-йилга ҳосилдорликни ошириш борасида яхши тажриба тўпланган. Зар қадрини заргар билади, деганларидек, ана шу оби-ҳаётнинг ҳар томчиси зар эканлигини, айниқса, ерлари шўрланган Хоразм воҳаси меҳнаткашлари яхши билишади. Чунончи, янгиариқликлар жорий йил ҳосили учун пухта замин яратилаётган ҳозирги кезларда бевосита деҳқончилик билан боғлиқ қишки ва кўклам олди тадбирларни қизғин олиб боришмоқда. Гап шундаки, бизнинг туман шароитида ерларнинг шўрини ювиш муҳим тадбир ҳисобланади. Биз ана шуни эътиборга олган ҳолда камчил сувнинг қадрига етиб, унинг ҳар томчисини эъзозлаб иш тутишни олдиндан аниқ-пухта режалаштириб олганмиз.

Шўр ювиш учун бизга 100 миллион куб метр сув лимити ажратилган. Туманимиз бўйича 16 минг гектардан зиёд ернинг шўри 2-3, баъзи жойларда 3-4 маротаба ювилиши шарт. Акс ҳолда мўлжалдаги ҳосилни етиштириб бўлмайди, чунки 2 минг гектардан зиёд майдон кучли, 6 минг гектари ўртача ва 8 минг гектари нисбатан кам шўрланган ерлардир. Шу рақамларнинг ўзиёқ тадбирлар қамровини кенгроқ олишни, аниқ дастур ишлаб чиқиб, шўр ювишни ерларнинг шароитига, ҳолатига, қолаверса, тажрибалар натижасини чуқур таҳлил этган ҳолда адо этишни тақозо этади. Туманимизда ҳозиргача 913 километр узунликдаги хўжаликлараро ва ички канал-зовурлар тозаланиб, 2 миллион кубометрдан зиёд тупроқ ишлари бажарилди. Чунончи, секундига 66 куб метр сув ўтказадиган 2 та канал ва унинг шохобчалари шўр ювишга киришишга тахт қилиб қўйилди. Шунингдек, «Янгиариқ», «Шеробод» каналлари ва бир қанча кичик сув йўллари, улардаги гидротехник иншоотлар қайта қурилди ёки таъмирланди.

Илгарилари туманимиздаги экин майдонларининг 65 фоизи насослар ёрдамида суғориллар эди. Табиийки, бозор иқтисодиёти бу борада ҳам ўзининг таъсирини кўрсатди. Ёнилғи-мойлаш материаллари ва электр энергиясининг баҳоси ошиб кетди. Бу эса пахта ва бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш таннархини кескин ошириши табиий, албатта. Аслида мутахассислиги ирригатор бўлган туман ҳокими Шоназар Жабборов бу масалага жиддий эътиборни қаратди. Имконият даражасидаги ҳамма куч ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилашга, янгича «Шеробод» тизими барпо этишга қаратилди. Ташаббус ва тадбиркорлик туфайли муҳим тадбирлар қўлланилди. Барча деҳқонлар, мутахассислар ва раҳбар кадрлар бу ишга янада кенгроқ жалб этилди. Асосий мақсад деҳқончилик самарадорлигини тағин ҳам ошириш бўлса, энг муҳими, деҳқонлар оғирини енгил қилиш кун тартибидаги биринчи вазифага айлантирилди. Ҳолбуки, тупроқ унумдорлигини яхшилаш ва сақлаб қолиш қишлоқ хўжалиги соҳасида катта аҳамиятга эга. Буларсиз деҳқончилик ва чорвачиликнинг ҳеч қайси тармоғини ривожлантириб бўлмайди. Шўр ювишнинг асл моҳияти ҳам ана шунда.

Натижада «Гулистон» жамоа хўжалигида 2 та, «Остона» ва «Оқ мачит» жамоа хўжалигида — 4 та насос вақтинча тўхтатилди. Мумкин қадар далаларни насослардан фойдаланмаган ҳолда оқар сув билан суғориш ва шўрини ювиш йўлга қўйила бошланди. Бир мавсумнинг ўзида бу хўжаликларда 600 тоннадан зиёд ёнилғи тежаб қолинди. Биргина «Хоразм» жамоа хўжалиги жорий йилда шу йўл билан ёнилғидан 1 миллион 400 минг сўм атрофида иқтисод қилиб қолишни режалаштирган.

Дарвоқе, ёрдамчи хўжалигимиз мавжуд. Бултур шўр босган 5 гектар майдонда шоли етиштириб, 17,5 тонна ҳосил олдик. Шунингдек 33 қути асалари боқилмоқда. Мева-чева ҳам ўзимизда етиштирилмоқда.

Булардан ташқари хўжаликлар ҳам ўз имкониятларини ишга солмоқдалар. Аввало ички ариқларни бир-бирига улаб, уларда сув сатҳини кўтарувчи кичик гидротехник иншоотларни барпо этмоқдалар ва насосларни ишлатишдан воз кечмоқдалар. Шу ўринда участка бошлиғи Йўлдош Нурматов, участка гидрометри Қўшназар Бобожонов, сувдан фойдаланиш бўлими бошлиғи Сотимбой Панёевларни алоҳида тилга олиш жоиз.

Туманда фойдаланиладиган ерлар нисбатан кам. Аҳоли жон бошига ҳисоблаганда экин майдонлари 0,2 гектардан тўғри келади. Туман аҳолисининг тобора ўсиб боришини ҳисобга олсак, янгитдан ерлар ўзлаштирилиши ҳаёт тақазоси эканлигини кўрамиз. Эски ва янги «Озерний» коллекторлари оралиғидаги 3,5 минг гектар қум майдони шу мақсадни амалга оширишга хизмат қилиши кутилмоқда. «Гулистон» жамоа хўжалигида 37 гектар янги ер ўзлаштирилди. «Остона» жамоа хўжалигида 60 гектар, «Оқ мачит» жамоа хўжалигида эса 150 гектар майдонни ўзлаштиришга киришилди. Ҳар йилгидай туман сув хўжалиги бирлашмаси шўр ювишни сифатли, энг мақбул муддатларда ўтказади.

Раҳимберган ТОИРОВ,
Янгиариқ тумани сув хўжалиги бирлашмаси бошлиғи.

МЕВАЗОР ВА ТОКЗОР ҲОСИЛДОРЛИГИНИ ОШИРИШ НИМАЛАРГА БОҒЛИҚ?

Мустақиллик шарофати билан республикамизда катта-катта хайрли ишлар амалга оширилмоқда. Жумладан, халқ фаровонлигини яхшилаш йўлида ҳам талай ишлар қилинаётир. Юртбошимиз қишлоқ хўжалик ходимлари ва олимлари олдига соҳани жадал ривожлантириш, мўл-кўлчиликни таъминлашдек муҳим, ҳаётий вазифаларни қўйди.

Президентимизнинг Навоий ҳамда Тошкент вилоятлари халқ депутатлари Кенгашида сўзлаган нутқида қишлоқ хўжалиги соҳасига алоҳида эътибор қаратилди. Дарҳақиқат, соҳа халқ моддий ҳаётининг муҳим манбаидир. Биргина Тошкент вилоятида узум етиштириш 1993 йилга нисбатан ўтган йили 1000 тоннага камайиб кетгани жуда ачинарли ҳолдир. Ваҳоланки, мева ҳамда узум маҳсулотлари инсонга доим зарур.

"Ҳаётимизни яхшилаш, аҳоли турмуш даражасини кўтариш, иқтисодиётимизнинг самарадорлигини ошириш, халқимизни боқиш, истиқболимизни режалаш — хуллас, қандай муаммо, қандай масалани кўрмайлик, уларнинг аксарияти биринчи навбатда қишлоқ хўжалигига бориб тақалади". Юртбошимизнинг ушбу ибратомуз ўгитларини асло унутмаслигимиз жоиз.

Мана, баҳорнинг бошланишига ҳам саноқли кунлар қолди. Боғбон-соҳибкорларимиз, деҳқонларимиз яхши умидлар билан боғ-токзорлардаги технологик парваришлаш ишларига киришмоқдалар. Юқори ҳосил олиш, кўчат экиш ойлигини ўтказиш тараддудини кўрмоқдалар.

Боғбон-соҳибкорларимизнинг долзарб вазифаларидан бири, ҳар гектар ердан оқилона фойдаланиб, фан ютуқлари ва илғор тажрибаларни кенг ўзлаштириб, ер унумдорлигини ошириш, унинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш, илғор технология жараёнларидан тўлиқ фойдаланиш эвазига мавжуд боғ-токзорларда ҳосилдорликни кескин кўтаришдир.

Мева ва узум етиштиришда яна бир муҳим масала, хўжалик ҳисобига тўла ўтиб ишлашни таъминлаш, хўжаликнинг молиявий аҳволини тубдан яхшилаш, ишни тўғри ташкил қилишдир. Боғ-токзорларда технологик жараёнларни тўла ва сифатли ўтказиш, илм-фандаги янгиликларни амалда тўла тадбиқ этиш йўли билан ҳар гектар боғ-токзордан юқори сифатли маҳсулот етиштириш, нобудгарчиликка йўл қўймаслик ишимизнинг бош мезони бўлиши керак.

Республикамизда ҳамма тармоқлар бўйича ҳозир боғ ва узумзорлар майдони қарийб 350 минг гектарни ташкил қилади. Шундан 130 минг гектари узумзор. Боғ ва токзорларнинг 80 фоизи ҳосилга кирган. Лекин ҳосилдорлиги жуда паст, талабга жавоб бермайди. 1993 йилда етиштирилган ўртача ҳосилдорлик мевали боғларда 38,5 центнерни, узумзорларда эса 40,2 центнердан кўтарилмади. 1994 йилдаги ҳосилдорлик ундан ҳам паст бўлди. Жон бошига 78-80 килограмм мева ва узум етиштириш режалаштирилган бўлса, бу рақам 1993 йили 43 кг ни ,1994 йилда эса 39 кг ни ташкил қилди, холос. Мева ва узум, улардан тайёрланган маҳсулотларни киши жон бошига йиллик истеъмол қилиш 25-30 кг ни ташкил этди. Маълумотлардан кўриниб турибдики, боғдорчилик ва узумчиликда ҳосилдорликни, соҳа иқтисодини кўтариш-ҳаётий зарурат. Бунинг учун ҳар бир хўжаликда фойдаланилмаган ички имкониятлар мавждуддир.

Республикамизнинг ҳар хил иқлим ва тупроқ шароитларида жойлашган майдонлар, жумладан, Тошкент вилоятининг Тошкент туманидаги М. Фозилов номли хўжаликда, Қуйи Чирчиқ туманидаги Отажонов номли боғдорчилик ва узумчилик хўжалигида ва Паркент туманидаги тоғ олди худудларида , лалмикор, ярим лалмикор ерлардаги "Заркент" хўжалиги мисолида катта имкониятлар мавжудлигини кўриш мумкин. Бу хўжаликларда фан ютуқлари ва илғор тажрибаларни боғ ва токзорларда кенг жорий қилиши натижасида об-ҳаво ноқулай келган йилларда ҳам ўртача ҳосилдорлик узумзорларда гектаридан 80-120 центнерга, мевазорларда 90-110 центнерга етиб, сифатли мева-узум ҳосили етиштирилмоқда. Интенсив шаклда барвақт ҳосилга кирадиган мева навларидан ҳам 125-150 центнердан ошириб ҳосил олмоқдалар.

Шуни ҳам айтиб ўтиш кераккки, ҳозир 130 мингга яқин узумзорларнинг 60 минг гектари темир-бетон устунларининг етишмаслиги натижасида ерда ўстирилмоқда. Бундай аҳволда узумзорларда мавжуд механизмлардан тўлиқ фойдаланишнинг,иложи бўлмайди, соҳа иқтисодини кўтариш ҳам жуда қийин. Токни симбағазларга кўтариб парваришланганда ҳосилдорлик камида 25-30 фоизгача ортади, узум сифати ҳам бирмунча юқори бўлади. Яна муҳими, механизациядан тўлиқ фойдаланиш имконияти яратилади. Маҳсулот серқанд, донадор, йирик ва рангдор бўлиб, етиштирилган узумнинг таннархи ҳам бирмунча арзонлашади.

Самарқанд вилоятида кўп токзорлар узоқ йиллар мобайнида ерда ўстириб келинмоқда. Ерда ўстирилаётган токзорларни парвариш қилиш, улардан юқори ҳосил олиш технологияси институт олимлари томонидан ишлаб чиқилган ва хўжаликларга тавсия этилган. Шулардан тўғри ва тўла фойдаланилса ерда ўстирилаётган токзорлардан 80-100 центнер ва ундан ҳам юқорироқ ҳосил олиш мумкин.

Боғ ва токзорлар аҳволини яхшилаш, уларнинг ҳосилдорлигини ошириш, ердан оқилона фойдаланиш мақсадида мавжуд мевазорларда мутахассислар иштирокида ҳисоб-китоб ўтказиш лозим. Бунда ҳар гектар ерда ўсаётган ток тупи, дарахт сони, аҳволи ва ҳосилдорлигига баҳо берилади.

Мевазор ўрнига узумзор ёки узумзор ўрнига мевазор ташкил қилиш тавсия этилади. Чунки бир жойда кўп йил мева ёки узум ўстирилганда, улар ер қатламларида ўзларининг ўсиш, ривожланиш ва ҳосил беришлари учун ҳар хил зарур озуқа моддаларини сарфлайдилар. Шу билан бирга бу усулда касаллик ва зараркунандаларнинг кўпайиши олди олинади.

Кейинги йилларда ўғитлар, кимёвий моддаларнинг тақчиллиги, нархи қимматлашиб кетганлиги, механизмларнинг етишмаётганлигини ҳисобга олиб, мавжуд имкониятлардан фойдаланиш, ер унумдорлигини ошириш, ҳосилдорликни кўтариш чораларини кўриб бориш зарур.

Ёш боғ-токзорлар қатор ораларидан унумли фойдаланиш учун ораларига чопиқ талаб этадиган эртаги, ўртаги сабзавот, полиз ёхуд ўғити кам тупроқларда беда экилса, улар ўз технологияси бўйича парваришланса, боғ-токзорлар эрта ҳосилга киради.

Учинчи йили бедадан икки ўрим олиб, боғ қатор ораси 30-35 см чуқурликда ҳайдалади. Бунда тупроқ қатламида гектарига 200-260 центнер чиринди йиғилади. У тупроқнинг сув, озуқа, ҳаво, иссиқлик билан таъминланишини яхшилайди. Тупроқ қатламида ўртача ҳар гектарда 250-300 кг азот, фосфор, калий ўғитлари йиғилади. Натижада боғ-токзорларнинг ҳосилдорлиги ортади, экологик тоза мева етишади. Тупроқнинг мелиоратив ҳолати ҳам яхшиланади.

Беда экилган боғ-токзорлар қатор орасига махсус мослама ўрнатилган плугда 30-35 см чуқурликда ҳайдалганда ҳаво ва ёғингарчиликдан тушадиган намлик тупроқ қатламларига соз шимилиб, ундан илдизлар тўла баҳраманд бўлади. Тупроқнинг биологик, физик аҳволи яхшиланади. Натижада кўчатлар бақувват ўсади, юқори ҳосил — сифатли, донадор мевалар етишади.

Боғ ва токзорларни вегетация даврида суғориш муҳимдир. Тупроқда етарли намлик сақланса, у фосфор ва калийни эритиб, ўсимлик осон ўзлаштирадиган ҳолга келади. Сир эмас, парваришнинг яхши бўлмаганлиги натижасида баъзи хўжаликларда мева-узум ҳосилдорлиги пасайган. Чунки тупроқ қатлами қотиб кетган. Ваҳолонки, юзаки, сифатсиз суғориш ҳам тупроқ қатламларига жойлашган ток илдизларини етарли даражада нам билан таъминлай олмайди. Бу ҳол ҳосилга салбий таъсир кўрсатади.

Қия лалмикор боғ ва токзорларда ер устки унумдор тупроқ қатлами ювилиб кетишининг олдини олиш мақсадида бир неча хил оралиқ экинлар (николсон нўхоти, кузги, баҳорги рапс, перко) экиш лозим. Улар боғ ва токзорлар қатор орасига сентябрь, октябрь ойида ёки эрта баҳорда экилади.

Оралиқ кўкат экинлари ўстирилган боғ ва токзорлардаги тупроқда намлик тўлиқ сақланади. Айниқса Қорақалпоғистон Республикаси, Хоразм вилояти шароитида ер қатламлари унчалик музламайди. Дарахт илдиз тизими зарарланмайди. Бундай токзор ва боғларда сидерал (кўкат) ўсимликлар ўстириш яхши самара беради. У тупроқ унумдорлигини ошириб, узумзор ҳамда мевазор ҳосилдорлигини кўтаради.

Тупроқда намлик етарли бўлса, органик ўғитларга минерал ўғитлар аралаштириб, тупроққа чуқур ташланса, ўғитларнинг, айниқса фосфор ўғитининг унумдорлиги (ўзлашиши) 20-30 фоизгача ортади.

Юқори ҳосил, сифатли мева-узум етиштириш боғ-токзорларда зараркунанда ва касалликларга қарши курашиш тадбирларини ўз вақтида, тўла ва сифатли ўтказишга боғлиқдир. Ҳар бир касаллик ва зараркунанда билан ўзига хос курашиш технологияси, курашиш вақти, тартиби мавжуд. Улардан туғри, тўла фойдаланилса, ҳосилдорлик ҳам, маҳсулот сифати ҳам кескин кўтарилади. Натижада сарфланган ҳар бир сўм хўжаликка 10-12 сўм соф фойда келтиради.

Ёш боғлар орасидаги ерларга эртаги, ўртаги картошка, помидор, карам, бақлажон, қовун, тарвуз каби экинлар экилса, аввало юртда мўл-кўпчилик яратилишига маълум ҳисса қўшилади. Қолаверса, маҳсулотлар сотилгач, янги боғ ва токзорлар барпо этишда қилинган харажат тезда қопланади, боғ-токзорлар қўшимча ўғитланади, суғорилади ва парваришланади. Боғ-токзорлар барвақт ҳосилга кириб, хўжаликка эрта даромад келтира бошлайди.

Мевазор ва узумзорларда сифатли, юқори ҳосил етиштиришда мева дарахтлари ва ток тупларини ўз вақтида қирқиш, буташ ва уларга тўғри шакл бериш етакчи омиллардан бири ҳисобланади. Кузда кўмилган токлар, анор, анжир туплари баҳорда куртак бўртиб кетмасдан, (жанубда март ва шимолий худудларда апрель ойларида) тупроқдан, ёки хашакдан очилади, занг новдалари сим бағазларга тараб боғланади. Токзорларда камида (май, июнда) икки маротаба (шўра ва ғўра) хомток ўтказилади, кўк новдалар ўз вақтида симбағазларга саккизсимон қилиб аста-секин тараб боғланади. Кўчатларга мева турига, ёшига қараб шакл бериб борилади.

Мева дарахтлари ичида, айниқса шафтоли дарахтларини ҳар йили кўпроқ кесиб турилмаса, уларнинг ўсиши сустлашади, ҳосили камая боради, меваси майдалашиб кетади. Шафтоли дарахтларига асосан косасимон шакл берилади ва ҳар йили шохларидан 30-40 фоизи қисқартирилиб, қалинлашган ва майда шохчалар сийраклаштирилади.

Шафтоли, йирик мевали олчаларнинг бир йиллик новдалари ҳосил беради.

Республикамизда, айниқса, ёз даврида айрим ҳудудларда сув танқис бўлиши ҳаммамизга маълум. Шундай экан, боғ ва токзорларда ота-боболаримиздан қолган тажрибалардан фойдаланиш ўринлидир. Боғ-токзорларда қовус (яхоб) сувини март ойигача (тупроқ шароитига қараб, ер ости сувининг жойлашишини ҳисобга олиб) камида икки маротабагача бериш муҳим тадбир ҳисобланади.

Яхоб суви берилган тупроқда заҳарли тузлар ювилади. Кўчатларнинг амал олиши, гуллаши бир оз бўлса-да кечикади. Боғ ва токзорларнинг суғориш камида биттага тежалади. Ундан ташқари, баҳорда иссиқ кунлар бошланиши билан куртакларнинг ёппасига амал олиши, гуллаши, ғўраларнинг шаклланиш жараёнлари меъёрида ўтади. Булар ҳосилдорликнинг кўтарилишига, маҳсулот сифатининг ошишига ҳам катта ёрдам беради. Қовус сувининг таъсиридан зараркунанда ва касаллик замбуруғлари ҳамда ғумбаклар кескин камаяди.

Бу йилги қиш ҳавоси одатдагидан бирмунча бошқачароқ бўляпти. Қиш фаслида кунлар вақти-вақти билан илиқ ўтмоқда. Иссиқ кунларнинг давомли бўлиши натижасида, айниқса, республиканинг жанубий вилоятларида данакли мева дарахтларида куртаклар қисман амалга кираётгани кўзга ташланмоқда. Бу жараённи кечиктириш мақсадида зарур агротехник тадбирларни ўтказиш билан бир вақтда қўшимча чораларни кўриш ҳам зарур.

Шу кунларда кечиктирмасдан боғ-токзорларга мириқтириб яхоб суви бериш керак. Яхоб суви ер қатламларини бирмунча совутади ва куртакларнинг амалга киришини тўхтатади.

Юқорида қайд қилиб ўтилган ишларни узвий бир-бирига боғлаб, ўз вақтида сифатли ўтказиш сифатли ва мўл мева-узум етиштиришни таъминлайди. Албатта, бу тадбирларни бажаришда иш бошида билимдон боғбон ва соҳибкорлар туриши керак.

Қиш ва эрта баҳордаги муҳим тадбирларни белгиланган муддатларда тўла, тўғри ўтказган соҳибкор мурoду мақсадига етади. Хўжаликларда амалий семинарлар уюштириш жоиз. Унга юқори малакали мутахассисларни, боғбон-соҳибкорларни ва олимларни кенг жалб қилиш керак.

М. МИРЗАЕВ,
Р. Шредер номидаги мевачилик, узумчилик ва виночилик илмий–тадқиқот илмгоҳининг раҳбари, академик.

ҒАЛЛАСИ ТОҒ, ДИМОҒИ ЧОҒ

Қадимда бир донишманд уч нафар ўғлини ҳузурига чақириб, "мен узоқ сафарга отландим. Қайтиб келгунимча сизлар деҳқончилик қилинглар" дейди. Бирови қовун, бирови — пиёз, учинчиси эса ғаллани экади. Сафардан қайтган донишманд шундай дейди.

— Пиёз бўлмаса ҳам, қовун емасак ҳам кун ўтади. Лекин нонсиз яшаб бўлмайди...

Тайлоқ тумани ҳокими Абдураҳмон Искандаров билан суҳбатлашганимда ўша донишманднинг сўзлари эсимга тушди.

— Узоқ йиллар давомида ғалла экишни унутиб қўйдик. Сабзи-пиёз дейилса ер ҳам топилди, сув ҳам. Мева-чевани айтмайсизми? Хурмогача бор. Режаларимиз ошиғи билан бажарилди. Лекин ғалла нима бўлди? Нонни қачонгача бировлардан сотиб оласизлар, дейдиган топилмади. Хайриятки, эндиликда ғалла ҳам ўзимиздан чиқаяпти. Бултур 2.567 гектар майдонда ғалла экилган эди. Хирмон баракали бўлди. Гектаридан 35 центнерга яқин дон йиғиштириб олинди. Ҳосилдорлик 7 центнерга кўпайди.

"Элипок" ижара хўжалигидан Эсоной Ҳамроева раҳбарлик қилаётган звено аъзолари 60 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 70 центнердан ғалла олишди.

Районда юқори ҳосилли бундай ғаллакорлар кў[...] Ўтган йили Улуғбек номли жамоа хўжалигидан Рашид Рўзиқулов, "Соҳибкор" жамоа хўжалигидан Ҳамид Раҳмонов, "Элипок" жамоа хўжалигидан Узоқ Шодиев ва бошқа ўнлаб ижарачи ғаллакорлар гектар ҳисобига 50 центнердан ошириб ғалла хирмони кўтаришди.

Ҳосилдорлик сабабини сўрадик.

— Ер ўз эгасини топди,— дейди ҳоким.— Ғаллага бўлган муносабат ўзгарди. Ғалланинг Шердор, Интенсив, Туяқуши сингари аъло навлари экилди. Деҳқонлар ғалладан катта даромад олишяпти.

— Бу йилги режалар қандай?

— Ғалла майдонлари 3100 гектарга кўпайтирилди. 845 гектар майдонга арпа уруғи сепилди. Ҳосилдорлик 40 центнердан кам бўлмайди. Ана шунда биз районимиз аҳолисини ғалла билан тўла таъминлай оламиз. Уруғлик дони ўзимиздан чиқади. Бундан ташқари қўшни районларнинг хўжаликларига камида 1000 тонна уруғлик дони сотишни мўлжаллаб турибмиз.

Шу кеча-кундузда ғаллазорларимизни айлансангиз дилингиз очилади. Ғалла майсалари яхши ўсаяпти. Майсалар азотли ўғит билан озиқлантирилди. Яна озиқлантирилаяпти. Баҳорда сувга қондирилади.

Ҳозир техникани мавсумга тайёрлаш кенг кўламда олиб борилмоқда. Бу йил камида 34 ўрим комбай[н] сотиб олинади.

Ғалла ҳосили йиғиштириб олиниши билан қарийб 1000 гектар майдонга маккажўхори ва сабзавот экилади. Натижада чорвачилик учун қўшимча озуқа жамғарилади, сабзавот маҳсулотлари янада кўпаяди.

Ғалла кўпайса, чорвачилик маҳсулотларининг мўлкўллигига эришилади. Бу нарсанинг тўғрилигини кундалик турмушнинг ўзи кўрсатиб турибди. Гўшт ва сут етиштириш йил сайин кўпаймоқда. Бу соҳадаги режалар ошиғи билан бажарилмоқда. Бу йил гўшт етиштириш 950 тоннага, сутни — 6000 тоннага етказиш кўзда тутилган.

Ҳар бир хўжаликда ун тегирмонлари ишлаб турибди. Хўжалик меҳнаткашларига арзон нарҳда ғалла сотилди. Қарамоғида ишга яроқли кишиси бўлмаган оилаларга ғалла ва бошқа маҳсулотлар бепул берилмоқда.

Кейинги йилларда хўжаликларда ғалла билан бир қаторда катта-катта майдонларга кунжут ва зиғир экилмоқда. Деярли ҳар бир қишлоқда мойжувозлар ишлаяпти. Қишлоқларни газлаштириш, аҳолини тоза ичимлик суви билан таъминлашга доир муҳим тадбирлар амалга оширилмоқда. Инсон қадриятини улуғлаш, меҳр-оқибатни кучайтириш қишлоқларни ободонлаштириш сингари масалалар ҳам ҳокимлик эътиборида.

Бозор ЭРҚОРОВ,
"Қишлоқ ҳақиқати" мухбири.

ХЎЖАЛИКЛАР ТАСАРРУФИДАГИ МАҲСУЛОТ

Барча соҳаларда ислоҳот амалга оширилишига катта эътибор берилаётган мамлакатимизда яқинда яна бир шаҳдам қадам ташланди. Бу Ўзбекистон Республикаси Президентининг "1995 йилги пахта ва бошоқли дон экинлари ҳосили етиштириш ҳамда давлатга сотишни иқтисодий рағбатлантиришга оид чора-тадбирлар тўғрисида"ги фармонида тўла-тўкис ўз ифодасини топди. Маҳсулот етиштиришни кўпайтиришдан хўжаликларнинг моддий манфаатдорлигини ошириш, уларни иқтисодий жиҳатдан рағбатлантириш ва шулар асосида қишлоқда ижтимоий масалаларни ҳал қилиш мақсадида қабул этилган ушбу фармонда пахта толаси бўйича давлат буюртмасини 60 фоизгача камайтириш, деҳқонлар ихтиёрида қолдирилиб, шартномавий нархларда сотиладиган қисмини эса 40 фоизга етказиш белгилаб берилди.

Маълумки, беш йилдан бери пахта ҳосилининг хўжаликлар тасарруфида бўладиган қисми босқичма-босқич кўпайтириб келинмоқда. Дастлабки йили топшириқда белгиланганининг 5 фоизини, кейинги йиллари 15, 20, 33 фоизини хўжаликлар эркин шартномавий нархларда сотишига имконият яратиб берилди. 1995 йил ҳосилидан бу улушни 40 фоизга етказишга қарор қилинди. Топшириқда белгиланган ҳосилнинг маълум фоизи ва топшириқдан зиёдининг барчаси хўжаликлар тасарруфида бўлаётганлигининг яна бир диққатга сазовор жиҳати бор. Ана шу хом ашёдан олинаётган пахта ёғи, кунжара, шулха ва бошқа қўшимча маҳсулотлар ҳам асосан хўжаликлар ихтиёрида бўлади. Улар ҳар 100 тонна хом ашё ҳисобидан 5,5 тоннадан зиёд пахта ёғи, 23 тоннадан кўпроқ кунжара, 15 тоннадан ортиқ шулха ва бошқа қўшимча маҳсулотларни олишлари керак. Мамлакатимиз вилоятларида хизмат сафарида бўлганимизда, деҳқончилик-саноат мажмуининг турли даражадаги раҳбарлари, мутахассислари билан суҳбатлашганимизда ботбот шундай савол беришимизга тўғри келади: «Хўжаликлар ўзларига тегишли пахта ёғи, кунжара, шулха ва хом ашёдан чиқадиган бошқа қўшимча маҳсулотларни тўла-тўкис олишаяптими?» Жавоблар умумлаштирилиб, якуний хулоса чиқариладиган бўлса, қуйидаги мазмундаги фикр шаклланади: "Бу борада белгиланган тартиб-қоидаларни дуруст ўзлаштириб олган, аҳоли турмуш даражасини ошириш учун астойдил жон куйдирувчи раҳбарлар етакчилик қилаётган хўжаликларда ана шу имкониятдан яхши фойдаланилмоқда. Овораю сарсон бўлганимиз қолади, бирон натижа чиқмайди, қабилида юзаки фикр юритиб, яратилган шарт-шароитдан фойдалана олмаётган хўжаликлар ҳам йўқ эмас". Кейинги уч хизмат сафари давомида Андижон вилоятидаги ўнлаб хўжаликларнинг раҳбарлари, мутахассислари, деҳқонлари билан айни шу хусусда мулоқотда бўлдик. Уларнинг аксарияти давлат буюртмасидан зиёд топширилган пахта хом ашёси ҳисобидан хўжаликларга ёғ, кунжара, шулха бериш Андижон ёғ-мой комбинати — ҳиссадорлик уюшмасида яхши йўлга қўйилганлигини таъкидлашди. Бу фикрлар мазкур корхона фаолияти билан яқиндан танишишга ундади.

Фақат Андижон вилояти эмас, балки мамлакатимиз озиқ-овқат саноатининг энг кўҳна ва йирик корхоналаридан бири ҳисобланган бу комбинатнинг бунёд этилганига қарийб тўқсон йил бўлди. Кейинги ўн йилликларда корхона замонавий ускуналар, дастгоҳлар ва механизмлар билан қайта жиҳозланди, технологик жараёнлар такомиллаштирилди, янги бинолар қурилди. Андижон вилоятида етиштирилган барча пахта чигити фақат иккита корхонада — шу ерда ва Асака ёғ-мой комбинатида қайта ишланишини назарда тутсак, аҳоли рўзғорида энг зарур маҳсулотларнинг етарлича бўлиши тармоқ ходимлари фаолиятига боғлиқ эканлигини англаймиз. Ўзининг деярли бир асрлик меҳнат анъаналарига эга бўлган корхона жамоаси зиммасидаги ана шу масъулиятни чуқур ҳис этган

ИҚТИСОДИЙ ИСЛОҲОТ МЕВАСИ

ҳолда ишлаяпти. Маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажми тобора ошиб бораётганлиги, сифати яхшиланаётганлиги бундан далолат беради. 1993 йили корхонада ҳаммаси бўлиб 11928 тонна ёғ ишлаб чиқарилган бўлса, бу кўрсаткич 1994 йили 16800 тоннадан ошиб кетди. Шу жумладан 1993 йили 8776 тонна тозаланган пахта ёғи тайёрланганди. 1994 йили эса аҳолига 12.600 тоннадан зиёд сифатли ўсимлик ёғи етказиб берилди. Совун ишлаб чиқариш соҳасидаги натижалар ҳам чакки эмас. 1994 йили 10.300 тоннадан ортиқ совун тайёрланди.

Корхона қандай фаолият кўрсатаётганлиги кўп жиҳатдан қанча миқдордаги чигит қайта ишлангани билан изоҳланади. 1993 йили бу ерда 61 минг тонна чигит қайта ишланган эди. 1994 йили бу кўрсаткич 106 минг тоннадан ошиб кетди. Шу натижаларга мувофиқ равишда кунжара ва шулха ишлаб чиқариш ҳажми ҳам кўпайди. Яъни 1993 йили 30.028 тонна кунжара тайёрланган бўлса, 1994 йили бу миқдор 48700 тоннадан зиёд бўлди. Ана шу рақамлар замирида корхонада 25-30 йилдан бери ғайрат-шижоат билан ишлаб келаётган ишчилар, мутахассислар, цех бошлиқларининг заҳматли меҳнати мужассам эканлигини таъкидлашимиз зарур. Қобилжон Абдуллаев, Усмонжон Умаров, Неъматилла Тиллаев, Домовой Азизов, Тожиддин Тожибоев, Одилжон Ғофуров, Бахтиёр Мадалбеков, Нозимжон Назиров ва бошқа ўнлаб соҳа жонкуярлари аҳоли талаб-эҳтиёжини қондириш учун астойдил меҳнат қилмоқдалар. Кўп йиллик самарали фаолияти учун "Жигули" автомашинаси билан тақдирланган моҳир чилангар Икромжон Қодиров ускуналарнинг бир маромда ишлашини таъминлашда ҳамкасбларига намуна бўлаяпти. Тажрибали мутахассис Ҳовохон Расулова етакчилигидаги лаборатория ходимлари маҳсулот сифатини доимий равишда назорат қилиб туришибди.

— Давлат буюртмасидан ортиқча топширилган пахта ҳисобидан хўжаликлар оладиган ўсимлик ёғи, кунжара, шулха миқдори йилдан-йилга ошиб бораётганлиги ғоят қувончлидир, — дейди корхона раҳбари Ҳошимжон Усмонов. — Меҳнат жамоамиз тегишли ҳисоб-китобларга, пахта тозалаш саноати тармоқларидан берилган ҳужжатларга таянган ҳолда ҳар бир хўжалик ўзига тегишли маҳсулотларни олиши учун шарт-шароит яратиб бермоқда. Хўжаликлар 1993 йили 44,5 тонна пахта ёғи олиб, ўз аъзоларини баҳраманд этишган бўлса, бу кўрсаткич 1994 йили 850 тоннадан ошди. Худди шу ҳисобдан хўжаликларга кунжара ва шулха берилаётганлиги чорвачиликни озуқа билан таъминлашда, фермерлар қорамоли учун ем ажратишда муҳим аҳамият касб этаяпти. 1993 йили хўжаликларга 5000 тонна кунжара, 1207 тонна шулха берилган бўлса, 1994 йили эса 12000 тонна кунжара, 14000 тоннадан зиёд шулха олишди. 1995 йили ҳам бу борадаги фаолиятимизни амалдаги тартиб-қоидага мувофиқ олиб бораяпмиз.

Корхона раҳбарининг сўзларини тинглар экансиз, бу соҳада катта тажрибага эга эканлигига ишонч ҳосил қиласиз. Зеро, унинг бу аҳил жамоада меҳнат қилаётганига ўттиз олти йилдан ошди. Ҳошимжон Усмонов ўз фаолиятини оддий ишчиликдан бошлаганди. Ишлаш билан бирга Самарқанд озиқ-овқат техникумида сиртдан ўқиб, бу соҳа мутахассиси бўлиб етишди. Шундан сўнг технолог, смена бошлиғи бўлиб ишлади. Таъминот, тайёр маҳсулотлар бўлимларига етакчилик қилиб, ишлаб чиқаришнинг барча бўғинларида кўзи пишиди, ташкилотчилик қобилиятини намоён этди. Йирик комбинатдаги технологик жараёнларни пухта билиши ҳозир қўл келмоқда.

Бозор муносабатларига ўтиш щароитида ишчи-хизматчиларни ижтимоий жиҳатдан муҳофаза этиш борасида корхонада амалга оширилаётган тадбирлар меҳнат унумдорлигини оширишга, жамоани жипслаштиришга хизмат қиляпти. 280 ўринли болалар боғчаси харажатлари корхона томонидан қопланаётгани, ходимлар учун коттеж уйлар барпо этилаётгани уларни руҳлантирмоқда. Бундан ташқари корхона ёрдамчи хўжалигида 80 бош қорамол боқилиб, жамоа аъзолари чорвачилик маҳсулотларидан баҳраманд бўлишаётир. Кулла қишлоғидаги дам олиш масканида бепул ҳордиқ чиқариб қайтаётган ишчи-хизматчилар ана шундай ғамхўрликларни ҳар дамда ҳис этиб турибдилар. Улар бунга унумли, сифатли ишлаш билан жавоб қайтаришмоқда.

С. САЙДАЛИЕВ,
"Қишлоқ ҳақиқати" мухбири.

Бувайда туманидаги «Янгиқўрғон» жамоа хўжалиги йирик хўжаликлардан бири. 1994 йили бу ерда тармоқнинг барча соҳаларида яхши кўрсаткичларга эришилди.

Хўжаликда 12 та кичик корхона фаолият кўрсатмоқда. Ўтган йили мавсумда бир миллион шартли банка маҳсулот ишлаб чиқарадиган консерва цехи ишга туширилди. У салмоқли даромад келтиряпти.

Суратда: илғор ишчи Мубораkхон Ўринова.

Р. АКБАРАЛИЕВ олган сурат.

ЖАҲОН АНДОЗАЛАРИГА МОС

Бухоро ип газлама ишлаб чиқариш бирлашмасига қарашли пардозлаш фабрикаси ишлаб чиқараётган маҳсулотнинг 40 фоизга яқини жаҳон андозаларига мос келадиган бўлди. Илгарилари эни 145-165 сантиметрли газламаларга гул босилган бўлса, эндиликда 245 сантиметр энликдаги матоларга ҳам сифатли ранг бериш йўлга қўйилди.

— Англиянинг "Стовик", Голландиянинг "Шторк", Германиянинг "Бенингер" фирмалари билан яқиндан алоқа ўрнатганмиз, — дейди фабрика директори, вилоят кенгаши депутати Неъмат Ҳамроев, — мазкур фирмалар етказиб берган замонавий гул босиш дастгоҳлари, газламаларга қўшимча сифат берувчи ускуналар харидоргир маҳсулотлар чиқаришимизга замин бўлмоқда. Айни кунларда "Бухоро" маркаси билан чиқаётган маҳсулотларимиз Туркия, Ҳиндистон, Покистон, Германия, Швеция каби мамлакатларнинг бозорларида сотилиб, корхонамиз учун валюта манбаи бўлиб қолаяпти.

Илҳом САФАР,
ЎзА мухбири.

ҲАМКОРЛИКДА ГАП КЎП

Фарғона вилояти деҳқонлари қишлоқ хўжалигини комплекс ривожлантириш мақсадида Исроилнинг "Нетефим-эвнав" компанияси билан кенг ҳамкорлик қилмоқда. Ўзаро шартномага кўра Бешариқ ҳамда Учкўприк туманларида кичик сут заводлари қуриладиган бўлди. Шунингдек, сут маҳсулотларини қуйиш учун бир марта ишлатиладиган пластик идишлар ишлаб чиқаришга келишиб олинди.

ИШБИЛАРМОНЛАР

АНДИЖОН вилоятининг Олтинкўл туманидаги Жалабек қишлоғида янги цех ишга тушди. Бу ерда эшиклар, дераза ромлари, сўрилар — умуман қишлоқ аҳли хонадонида зарур бўладиган буюмлар тайёрланмоқда. Бу маҳсулотларни ишлаб чиқариш учун керак бўладиган ёғоч-тахта ва металл бошқа МДҲ Республикаларидан қишлоқ аҳолиси томорқасида етиштирган сабзавот ва мевага алмаштириб келинмоқда.

Бу — қишлоқдаги тадбиркор Мухторжон Расулов ташкил этган иккинчи цехдир. Жалабек аҳолисидан 50 дан кўпроқ киши гилам тўқиш цехида ишламоқда. Уларнинг ярми Бухоро ва Хива гиламдўзларидан гилам тўқиш сирларини ўрганиб келди. Ҳозир бу цех савдо тармоғига ҳар ойда 15 та гилам чиқармоқда. Гиламларнинг сифатлилиги ва айниқса бозор нархидан арзонлиги харидорларга маъқул бўлмоқда. Яқин вақт ичида гилам цехини кенгайтириш режалаштирилган. Унда яна 20 та янги иш ўрни пайдо бўлади.

Келгусида қишлоқда хонатлас цехи очиш ҳам кўзда тутилмоқда. Яна 30 дан ортиқ қишлоқ аёли доимий иш билан таъминланади. Зарур дастгоҳ ва хомашёни Наманғандаги "Туркатлас" корхонаси етказиб беради.

БОҚИМАНДАЛИК КАСРИ

Сурхондарёлик миришкорлар бу йил яна қийин аҳволга тушиб қолди. Иқлими юмшоқ бўлган вилоятда ерга картошка уруғи қадаш ноябрь-декабрь ойларига тўғри келишини назарда тутсак, бу муддат бой берилди. Режадаги 600 гектарнинг бор-йўғи 55 гектарига уруғ қадалди, холос. Қолган майдонларга экиш учун уруғлик топилмаяпти. Хўжаликларни уруғлик картошка билан таъминлаши лозим бўлган "Ўзсабзавотнавуруғлар" республика ташкилоти вилоят бирлашмаси четдан келтиришни умид қилиб, ўтган йили уруғлик жамғармади. Насим Бўриев раислик қилаётган вилоят уруғчилик бирлашмаси ҳам хўжаликлардан буюртма тушмагани баҳона, бу муҳим ишга панжа орасидан қаради.

Алқисса, маҳаллий шароитда уруғлик етиштириш имконияти бўла туриб четга кўз тикиш, боқимандалик кайфияти жуда қимматга тушадиганга ўхшайди. Сурхондарёликлар бу иллатдан қачон қутуларкин?

(ЎзА)

РЎЗҒОР БАРАКАСИ

Ғалласи мўл юртнинг осойишталиги бут, рўзғори тинч бўлади. Дарҳақиқат, етиштирилаётган буғдойни қайта ишлаб, ун ҳолига келтириб, истеъмолчилар эҳтиёжини қондириш дон маҳсулотлари комбинатлари зиммасида. "Оқ олтин" дон маҳсулотлари комбинатида ғаллани вақтида қабул қилиб олиш, авайлаб-асраб сақлаш, сифатли қайта ошлашга алоҳида эътибор берилмоқда. Комбинатда вилоятнинг Оқ олтин, Сирдаё, Сайхунобод ва бошқа районларида етиштирилган ғалла қайта ишланади. Бу ерда бир кунда 310 тонна ғаллани ун ҳолига келтириш имкони бор. 650 тонна омихта ем тайёрлаш мумкин. Корхонада ишлар узлуксиз — уч навбатда ташкил этилган.

Жамоада 585 нафар ишчи-хизматчи меҳнат қилади. Ўтган йили уларнинг саъй-ҳаракатлари билан 69,3 минг тонна ун ишлаб чиқарилиб, истеъмолчиларга етказиб берилди. Бу борада белгиланган режалар ортиғи билан адо этилди. 55 минг ўрнига 58,5 минг тонна омихта ем ишлаб чиқарилди. Жамоа йил бошида имкониятларини чамалаб кўриб 2,3 миллион сўм фойда олишни режалаштирган эди. Бу кўрсаткич 3 миллион сўмдан ортди. Корхона иқтисодий имконияти мустаҳкамланди, жамоа аъзоларини ижтимоий ҳимоялаш борасида ибратли қадамлар қўйилди.

Бу ерда Гулистон, Бахт шаҳарларида, Сайхунобод районида истиқомат қилувчилар қатнаб ишлайдилар. Уларнинг ишга олиб келиш ва уй-уйларига элтиш учун автобуслар ажратилган. Ишчиларга арзон нархда иссиқ овқат беріляпти.

Ислоҳотлар тақдири, уларнинг самараси аввало раҳбарларнинг малакасига, ўз ишини қай даражада уддалашига, элпарварлиги ва фидойилигига боғлиқ. Халқнинг ғам-ташвишини ўзиники деб биладиган, диёнатли, жамоа манфаатини доимо устун қўядиган, элим-юртим дейдиган кишилар бошлиқ корхоналарда ишлар яхши натижа бермоқда. Одамларда келажакка ишонч пайдо бўлмоқда. Саттор Обидовнинг корхонага раҳбар бўлиб тайинланганига узоқ бўлгани йўқ. Қисқа давр ичида ибратли ишларга қўл урилди.

— Аввалари дон комбинатлари технологик ускуналар ва уларга керакли эҳтиёт қисмлар билан марказлашган ҳолда таъминланар эди, — дейди у. — Ҳозирда эса бу юмуш ўзимизнинг зиммамизда. Иқтисодий алоқаларни йўлга қўймай туриб корхонанинг узлуксиз ишлашини таъминлаб бўлмайди. Ўтган йили Пермь вилоятидаги шериклар билан ҳамкорлигимиз самарали бўлди. Мол айирбошлаш шарти билан тегирмонлар учун эҳтиёт қисмлар, тасмали узатма, вал, паралон, қоп ва элаклар олинди. Кейинги пайтларда ун қадоқлаш учун қоплар етишмаслиги сезилиб қолмоқда. Аксига олиб савдо шохобчалари ҳам қопларни вақтида қайтармайди. Қайтарилганларининг ҳам талайгинаси эҳтиётсизлик оқибатида яроқсиз ҳолга келиб қолган. Сиғими 15 килограммлик қоғоз қопларга ун қадоқлашни йўлга қўйдик. Бу буюртмачиларга ҳам, бизга ҳам қулай. Мақсадимиз яқин ойларда унни қопсиз ташиш усулига ўтиш. Биз барча имкониятни ишга солиб шу усулга ўтиш тараддудини кўряпмиз.

Корхона ташаббуси билан Сайхунобод райони марказида Германиянинг "Виклер" фирмаси технологияси бўйича нон маҳсулотлари ишлаб чиқариладиган цех қуриляпти. Наврўз байрамига ишга тушади. Яна шундай нон цехини "Ёшлик" қўрғонида қуриш мўлжалланмоқда. Ишчилар учун барча шароитга эга бўлган ҳашаматли чойхона фойдаланишга топширилади. У ерда иссиқ нон ёпилади, хўрандалар хоҳиш-истаги билан турли хил овқатлар тайёрланади. Ўтган йили 25 нафар ишчи Наманган вилоятида "Гуллар байрами"га бориб дам олиб қайтди. Жамоа аъзоларига ёрдамчи хўжаликда етиштирилган гўшт ва балиқ мунтазам арзон нархларда тарқатилмоқда. Кам даромадли, кўп болали, ночор оилаларга моддий ёрдам берилмоқда.

Бу ерда меҳнат қилаётганларнинг қайси бири билан суҳбатлашманг, Ўзбекистон республикаси Президентининг яқинда қабул қилган "1995 йилги пахта ва бошоқли дон экинлари ҳосили етиштириш ҳамда давлатга сотишни иқтисодий рағбатлантиришга оид чора-тадбирлар тўғрисида"ги фармони айни муддао бўлганини таъкидлашмоқда. Дарҳақиқат, белгиланган топшириқларни бажарган хўжаликлар ихтиёрида қолдириладиган маҳсулотлар улуши бошоқли дон экинлари харид ҳажмининг 50 фоизигача оширилган, шунга тегишли равишда давлат буюртмаси ҳажми камайтирилгани айни муддао бўлди. Бу, албатта, ғаллакорлар учун катта рағбат. Ғаллакорлар меҳнатидан нечоғлиқ кўп фойда олса, уни қайта ишлаш корхоналарининг ҳам даромади юқори бўлади.

Хуллас, корхона жамоаси иқтисодий ислоҳотларни тезроқ амалга ошириш йўлида ўзаро алоқаларни мустаҳкамлаш, қўшимча ишчи ўринларини яратиш, маҳсулот ишлаб чиқаришни кўпайтириш биринчи галдаги вазифа эканини ҳис қилиб турибдилар. Мамлакатимизнинг ғалла мустақиллигига эришиши — уларнинг дил муддаолари.

Д. ҚИРҒИЗБОЕВ,
"Қишлоқ ҳақиқати" мухбири.

Тошкентдаги "Ўзбекбирлашув" жойлашган салобатли бино шу куни янада гавжум бўлди. Аввалги қурултой бундан тўрт ярим йил муқаддам бўлиб ўтганди. Шу нисбатан қисқа вақт ичида асрларга татигулик жаҳоншумул воқеалар юз берди. Ўзбекистон мустақил мамлакат сифатида қарор топди. Бугун у ижтимоий-сиёсий тараққиётнинг жаҳон тажрибасидан ўтган мақбул йўлидан бормоқда. Бозор муносабатларининг бутун дунё андозаларига мос келадиган, халқимизнинг ахлоқий-маънавий қадриятларини тўла ҳисобга олган янги иқтисодий, молиявий ва тижорат тизими яратиляпти. Ўзбекистон касаба уюшмалари ҳаётида ҳам туб ўзгаришлар содир бўлмоқда. Бу жараён қандай кечаётганлиги Ўзбекистон аросаноат мажмуи ходимлари касаба уюшмалари Марказий Комитети раиси Т. Ҳ. Собитовнинг ҳисобот маърузасида ўз ифодасини топди.

ИЖТИМОИЙ МУҲОФАЗА — ИШОНЧЛИ ҚАЛҚОН

ЎЗБЕКИСТОН АГРОСАНОАТ МАЖМУИ ХОДИМЛАРИ КАСАБА УЮШМАЛАРИ II ҚУРУЛТОЙИДАН

Республика ҳаётида юз бераётган сиёсий-ижтимоий, иқтисодий ўзгаришлар Ўзбекистон касаба уюшмаларининг жамиятда тутган ўрнига янги маъно бахш этди, меҳнаткашларнинг ишончли, жонкуяр ҳимоячиси бўлишига имкон яратди. Ўзбекистоннинг миллий давлатчилигини қайта тиклаган мустақиллик бу оммавий ташкилотга ҳам эркинлик берди, унинг эътиқодини имтиҳон қилди, бурчига нечоғлиқ содиқлигини синовдан ўтказди. Маълумки, иттифоқ тарқагач, иқтисодий алоқалар издан чиқди. Айрим корхона, ташкилотлар қийин молиявий аҳвол гирдобига тушиб қолдилар. Бундай мураккаб вазиятда касаба уюшмалари меҳнаткашларнинг шунчаки ҳимоячисига айланиб қолмадилар. Еш, мустақил Ўзбекистон ҳукуматининг сиёсатини дадил қўллаб-қувватладилар. Биринчилардан бўлиб қабул қилинган "Аҳолини иш билан таъминлаш тўғрисида"ги Қонунни кўтаринки кайфиятда кутиб олдилар. Ҳукуматимиз чиқарган ҳар бир қарор ва фармонни турмушга тадбиқ қилишда, бозор иқтисодиёти моҳиятини тушунтиришда олдинги сафларда бормоқдалар. Агросаноат ходимлари касаба уюшмаси ўз фаолиятини давр талаблари даражасида қайта ташкил этди. Вазирликлар, концернлар, корпорациялар, ассоциациялар, хўжалик, ташкилотлар билан ҳамкорликда ижтимоий ҳимоянинг кенг қамровли дастурини яратдилар. Мулкни давлат тасарруфидан чиқариш, кичик ва қўшма корхоналар очиб, янги иш жойларига аҳолини жалб қилиш юзасидан чора-тадбирлар ишлаб чиқдилар. Ислоҳотларни амалга ошириш, тотувлик, осойишталикни барқарорлаштиришда юртбошимизга елкадош бўлишмоқда. Президентимиз Ислом Каримов касаба уюшмалари фаоллари билан бўлган учрашувда "Ўзбекистон касаба уюшмалари ислоҳотларни амалга оширишда елкадошдир", деб уларнинг хизматини муносиб баҳолади.

Ўзбекистон касаба уюшмалари фаолияти кенг маънода ҳуқуқий асос касб этди. "Касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятининг кафолатлари тўғрисида"ги қонун қабул қилинди. Унда бозор муносабатларига ўтиш жараёнида меҳнаткашларни ҳимоя қилишда касаба уюшмалари бажариши лозим бўлган вазифалар аниқлаб берилган. Эндиликда касаба уюшмалари фаолиятининг негизини давлат ва хўжалик органлари ўртасидаги ўзаро муносабатларнинг жаҳон тажрибасига мувофиқ келадиган чинакам демократик тамойили эгалламоқда. Тармоқ касаба уюшмалари меҳнаткашларнинг манфаатларини ҳимоя қилишда давр талабларидан келиб чиққан ҳолда вазирликлар, идоралар, хўжалик ташкилотлар билан ҳамкорликни битимлар, шартномалар тузиш орқали мувофиқлаштириб боришмоқда. Ишнинг бу йўсинда ташкил этилгани бозор шароити бухронларидан меҳнат аҳлини муносиб ҳимоя қилишда, ишлаб чиқариш ҳақ тўлаш билан боғлиқ низоларнинг олдини олишда асқотмоқда.

"Ўздонмаҳсулот" корпорацияси, "Ўзсувқурилиш" концерни каби идоралар билан шундай битимлар имзоланган. Бу шартномаларда меҳнатни ташкил қилиш, унга ҳақ тўлаш ва муҳофаза, шунингдек, ижтимоий ҳимоя, янги иш жойларини ташкил қилиш, ёрдамчи хўжаликлар очиш мажбурияти ўз аксини топган. Бу идоралар тушлик овқат ва транспорт харажатларининг бир қисмини қоплаб, кўп болали оилаларга, нафақадагиларга ёрдам кўрсатишмоқда. Мазкур идораларнинг ёрдамчи хўжаликлари 1994 йили жамоа аъзоларига арзон нархларда қарийб 600 тонна гўшт, 100 тоннадан ошиқ сут, 400 минг донага яқин тухум сотди. Хоразм вилояти касаба уюшмаси ходимлари ёрдамга муҳтож оилаларнинг рўйхатини тузиб чиқдилар. Район ҳокимлари бу тадбирни қўллаб-қувватлашди, ижросини касаба уюшмалари вакиллари қатъий назорат қилиб боришди. Агросаноат ходимлари касаба уюшмалари кучи билан 1993 йили кўп болалик оилаларга, пенсионерларга, меҳнат фахрийлари, уруш қатнашчилари ва уларга тенглаштирилганларга 3,7 миллион сўмлик ёрдам кўрсатилди.

Меҳнатни беллашув асосида ташкил этиш яқин-яқингача касаба уюшмаларининг жонажон иши эди. Кейинги пайтларда юз берган иқтисодий тангликлар жамоаларда касб-маҳорат конкурслари ўтказишни сустлаштирди. Бозор иқтисодиётида наҳотки беллашувларга ўрин қолмаган бўлса? Йўқ, бу иш жонкуяр ташкилотчиларни кутиб турибди.

Агросаноат мажмуи ходимлари касаба уюшмалари Қишлоқ хўжалик вазирлиги, "Ўзмевасабзавотузумсаноат" концерни, Ўзбекистон Ешлар Иттифоқи билан биргаликда ҳосил етиштириш ва уни йиғиштириб олишни беллашув асосида ташкил этгандилар. Эришилган самаралар кутилганидан ҳам зиёда бўлди. Бугун республикада 14 минг мустақил деҳқон хўжалиги мавжуд. Гўшт, сут ва тухумнинг 90 фоизини шу шахсий тармоқлар етиштираяпти. Имкониятлари тенг бўлган фермерлар ўзаро беллашмоғи мумкин-ку?! Малака, моҳирлик бобида кўрик-танловлар ташкил этилса ҳам бўлади. Бу ишда ташкилотчилик касаба уюшмаларига топширилса, нур устига аъло нур бўлур эди.

Тармоқ касаба уюшмалари Марказий Қўмитаси бу йил Қишлоқ хўжалиги вазирлиги билан биргаликда мактабгача болалар муассасаларининг энг яхши тарбиячиси учун кўрик-конкурс, шунингдек, чорвадор, қурувчи, ирригаторлар маҳорати даражасини аниқлаш бўйича кўрик-конкурс ўтказишни режалаштирган. Бу ҳол беллашувга янги мазмун бахш этиши, ҳаётимизга қайта кириб келишига хизмат қилса ажаб эмас.

Сутчилик фермаларига, кичик корхоналарга бориб қолсангиз меҳнат муҳофазаси ва иш шароити ночор аҳволда эканлигига, "Меҳнат муҳофазаси тўғрисида"ги қонун тўла бажарилмаётганига гувоҳ бўласиз. Маърузачи бу масала касаба уюшмаларининг назорати остида эканлигини таъкидлади. Ҳисобот даврида ўтказилган текширишлар 200 минг марта меҳнат муҳофазаси тўғрисидаги қонун бузилганини аниқлади. Касаба уюшма вакиллари далилларни қайд қилиш билан кифояланиб қолишаётгани йўқ. Уларнинг қатъий талаби билан республика вазирликлари, хўжалик органларида меҳнат муҳофазасига эътибор қаратилди. Меҳнат аҳлига коржомалар, пойафзал, бошқа ҳимоя воситаларини текин тарқатишга доир Низом ишлаб чиқилди ва тасдиқланди. Бу жароҳатланишни ва бахтсизлик билан тугайдиган ҳодисаларни икки баравар камайтиришга шароит туғдирди.

Ўзбекистонда меҳнат аҳлига ғамхўрлик устивор йўналиш касб этмоқда. Одамларнинг дам олиши, ўз саломатлигини яхшилаши учун барча қулайликлар яратилмоқда. Бу йўналишда ҳам касаба уюшмаларининг хизмати салмоқлидир. 1990 йили республика агросаноат мажмуида 19 та 2035 ўринли колхозлараро санаторий-профилакторий ишлаган бўлса, 1994 йилда уларнинг сони 25 тага ўринлар сони 3660 тага етди. Шу билан бирга санаторий ва дам олиш уйларига йўлланмаларнинг нархи қиммат эканлигини эътироф этиш зарур. Ҳисобот даврида касаба уюшмалари шифохоналарида, дам олиш уйларида 620 минг киши даволанган. 1.300 минг бола соғломлаштириш оромгоҳларида бўлдилар. Оролбўйи минтақасидан 5000 бола Бухоро, Самарқанд, Тошкент, Фарғона вилоятлари ва Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигидаги соғломлаштириш масканларига юборилди. Республика аҳолисининг 65 фоизи қишлоқ жойларида яшашини ҳисобга олсак, юқоридаги рақамлар жуда озчиликни ташкил қилади.

Маданий-маърифий ва спорт-соғломлаштириш масканларини қуришнинг аҳамиятига тўхтаб ўтишнинг ҳожати йўқ. Касаба уюшмлари иқтисодий қийинчиликка қарамасдан спорт-соғломлаштириш иншоотлари қуриш, спорт мусобақаларини жонлантиришга вазирлик ва идораларнинг эътиборини қарата олдилар. Натижада Поп районида Ўзбекистон XVI хотин-қизлар спартакиадаси, Андижон вилоятида қишлоқ меҳнаткашларининг спартакидаси ўтказилди. Болалар, ўсмиринлар учун қатор спорт мактаблари очилди ва уларнинг сони 42 тага етди. Бундай тадбирларнинг салмоғи янада юқори бўлиши мумкин эди. Бироқ 1994 йил биринчи ярмининг ўзида тармоқ касаба уюшмалари ихтиёридаги маблағдан 2 миллион сўм фойдаланилмай қолди.

Агросаноат мажмуи ходимлари касаба уюшмаси Марказий Қўмитаси II қурултойни ўтказишга пухта ҳозирлик кўрганига гувоҳ бўлдик. Ҳар бир делегатга етарли шароит яратилди. Уларга касаба уюшмаларининг ўзгартиришлар киритилган Низоми, ҳаракат дастури, ва бошқа маълумотномалар тақдим этилди. Бу делегатларга фаоллик бахш этди. Улар кўнгилларидаги бор гапни дангал айтиб ўтдилар. Хоразмлик делегат Қўзи Давлатов банк фаолиятини танқид қилди. Қорақалпоғистон Республика касаба уюшмаси қўмитасининг раиси Тежетдин Нурлибетов, Наманган районидаги "Ўзбекистон" жамоа хўжалиги фермери Рустам Эралиев ва бошқалар ҳам музокараларда сўзга чиқиб, қимматли таклиф-мулоҳазаларни билдирдилар.

Қурултойда республика Бош вазирининг биринчи ўринбосари И. Ҳ. Жўрабеков қатнашди ва нутқ сўзлади. У серқирра фаолиятли касаба уюшмаларининг ҳозирги даврдаги вазифалари ва бурчларини аниқ-лўнда қилиб ифодалаб берди.

Қурултойда агросаноат мажмуи ходимлари касаба уюшмалари Марказий қўмитасининг раислигига Т. Ҳ. Собитов қайта сайланди.

Б. ҚАҲҲОРОВ,
"Қишлоқ ҳақиқати" мухбири.

ЧОРВАЧИЛИК ЙЎЛИДАГИ ҒОВЛАР

Соҳадаги ҳозирги аҳвол таҳлили

МАМЛАКАТИМИЗДА иқтисодий, сиёсий ва маънавий тангликдан чиқиш учун бозор иқтисодиёти танланди. Биз воз кечган эски тизимнинг энг катта қусури шу эдики, унда хусусий мулк ман қилинганди. Ваҳоланки, мулкдан жудо бўлган одамда изланиш, интилиш ва ташаббус бўлмайди. Бахтимизга замон ўзгарди. Эндиликда ҳукуматимиз юритаётган иқтисодий сиёсатнинг негизи шуки, мулк ўз эгасига қайтарилмоқда. Шу жиҳатдан қараганда республика Вазирлар Маҳкамасининг "Чорвачиликда иқтисодий ислоҳотларни такомиллаштириш ҳамда деҳқон (фермер) хўжаликлари ва хусусийлаштирилган фермалар манфаатларини ҳимоя қилиш тўғрисида"ги қарорининг аҳамияти беқиёсдир. Унинг шарофати билан шу кунгача 1.499 та қорамолчилик фермалари ҳиссадорлик жамиятларига айлантирилиб, жамоаларга хусусий мулк қилиб берилди. Ҳозирги кунда ушбу фермаларда 607 минг бош қорамол, шу жумладан, 205,3 минг бош сигир парваришланмоқда. Ҳиссадорлик жамиятларининг барчаси алоҳида ҳисоб рақамларига эга. Улар ўзларини озуқа билан таъминлашлари учун ҳозирча 193,8 минг гектар ер ажратилди.

Бахтга қарши эришилаётган натижалар кўнгилдагидек бўлмаётир. Озуқа етиштиришга етарли миқдорда ер ажратилмаганлиги, экинлар ҳосилдорлиги пастлиги, наслчилик ишларидаги қолоқлик тармоқда бурилиш қилишга имкон бермаяпти. Аксинча моллар бош сони ва маҳсулдорлиги камайиб, гўшт, сут етиштириш бурноғи йилда эришилган кўрсаткичлардан ҳам озайиб кетди. Ишнинг таҳлили яна шуни кўрсатдики, хусусийлаштирилган фермаларда молларни парваришлаш, рацион асосида озиқлантириш, зооветеринария қоидаларига риоя этишда ҳамон жиддий камчиликларга йўл қўйилмоқда. Озуқа заҳирасининг ночорлиги, омилкорлик етишмаётганлиги туфайли моллар кутилган даражада этига-эт қўшмаяпти. Худди шу камчиликлар туфайли Наманган вилоятидаги хусусийлашган фермаларда бир йилда 743 тонна, Самарқандда 327, Сирдарёда 272, Бухорода 268, Тошкентда 250, Жиззахда 217 тонна гўшт йўқотилди. Сигирлар подаси зотлилари ҳисобига тўлдирилмаётганлиги, илғорлар тажрибаси, фан ютуқлари амалиётга жорий этилмаётганлиги, қолаверса, иқтисодий манфаатдорлик таъминланмаётганлиги оқибатида деярли барча вилоятларда сут етиштириш камаймоқда. Баъзи хусусийлаштирилган фермаларга соҳа мутахассислари бош-қош бўлмаётганлиги, муҳим ишга пухта тайёргарлик кўрмай киришилганлиги ҳам тараққиётга тўғаноқ бўлмоқда. Сигирлардан сут соғиб олиш аввалги йиллардагидан ҳам пасайиб кетаётганлиги кўпчиликни ташвишлантирмоқда. Хусусан 1994 йилда Навоий вилояти хўжаликларида сигирлар маҳсулдорлиги 304 килограммга, Сурхондарёда 264, Фарғонада 133, Қорақалпоғистон Республикасида 132 килограммга камайди.

Подани қайта тиклаш, сунъий уруғлантиришни жорий этиш масалаларида ҳам совуққонлик, ўзибўларчилик давом этмоқда. Баъзи ерларда малакали мутахассислар етишмаётир. Ёки, аксинча уларда билим, тажриба кам. Оқибат натижада бузоқ олиш йилдан-йилга камайиб кетмоқда. Бундай аҳволда тармоқда ўнгланиш қилиш қийин. Жуда кўп фермаларда чорва қишлови оғир ўтаяпти. Баъзи хўжаликларнинг раҳбарлари хусусийлаштирилган фермаларга шартномада кўрсатилган озуқаларни турлари бўйича тўла етказиб бермадилар. Емиш етиштириш учун, ер бемалол бўлмаса танг аҳволдан чиқиб бўлмайди. Баъзи хўжаликларнинг раҳбарлари, мутахассислари буни била туриб тадбиркорларнинг илтимосларини қондиришмаяпти. Жумладан, Қорақалпоғистон Республикасидаги 124 та хусусийлаштирилган фермага озуқа етиштириш учун ажратилиши лозим бўлган 18.360 гектар ўрнига атиги 7.185 гектар, Сурхондарёда 9.495 гектар ўрнига 6.975 гектар ер ажратилган. Буларнинг ҳаммаси кутилмаган қийинчиликларни ҳам келтириб чиқармоқда.

Республика жамоа хўжаликлари фермаларидаги аҳвол ҳам ташвишли. Уларнинг кўпчилигида мавжуд имкониятлардан унумли фойдаланилмаяпти. Сўнгги икки йил ичида озуқа захирасини мустаҳкамлаш юзасидан деярли иш қилинмади. Иқтисодий ислоҳотлар тармоқда суст амалга оширилаяпти. 1994 йилда деярли барча вилоятларда моллар, қўй-эчкилар бош сони камайганлиги 1995-1996 йилларда гўшт, сут, жун, қоракўл тери етиштиришни кўпайтириш, шунинг ҳисобидан олинадиган даромадларнинг ўсишига салбий таъсир кўрсатиши табиий.

Хўжаликларнинг раҳбарлари, мутахассислари чорвачиликни ривожлантириш юзасидан белгилаган тадбирларида сигирлар сонини ҳамда уларнинг подадаги салмоғини ошириш, зотини яхшилашга алоҳида эътибор қаратилишини таъкидлашган. Бахтга қарши тадбирлар ташкилотчилик ишлари билан мустаҳкамланмай қоғозда қолмоқда. Бир йилнинг ўзида Тошкент вилояти хўжаликларида сигирлар сони 3 минг бошга, Қорақалпоғистон Республикасида 2,2 мингтага, Жиззахда 1,8 мингтага асоссиз равишда камайтириб юборилди.

Подани зотли моллар ҳисобига тўлдириш, туёқ сонини йил сайин ошириб боришнинг синалган омилларидан бири сунъий уруғлантиришни намунали йўлга қўйишдир. Бироқ кўп жойларда бунинг моҳиятига ҳанузгача тушуниб етмаган кўринишади. Акс ҳолда Андижон, Жиззах, Қашқадарё, Самарқанд ва бошқа вилоятларда бузоқ олиш кескин камайиб кетмаган бўларди.

— Фермаларда технологик жараёнлар илмий асосда олиб борилмаганлиги натижасида молларнинг юқори ирсий маҳсулдорлик хусусиятларидан тўлиқ фойдаланмасликка олиб келаётганлигининг гувоҳи бўлдик, — дейди республика Қишлоқ хўжалиги вазирлиги чорвачилик бош бошқармаси бошлиғи Омонжон Собиров. — Пировард натижада молларнинг бир кеча-кундузда вазнига вазн қўшиш даражаси камайиб кетмоқда. Ўз-ўзидан гўшт, сут етиштириш озаймоқда. Навоий вилоятида бир сигирдан сут соғиб олиш ўтган йили 1993 йилга нисбатан 364 килограмм, Жиззахда 196, Сурхондарёда 190, Самарқандда 183, Тошкентда 170 килограмм кам бўлди. Ташвишлиси шуки, баъзи туманларда сигирлар маҳсулдорлиги ҳаддан ташқари паст бўлишига қарамай аҳволни ўнглаш юзасидан чора-тадбирлар қўлланилмаяпти. Тахтакўпир, Пахтаобод, Когон, Дўстлик, Баҳористон, Музробод, Сариосиё, Ўрта Чирчиқ туманлари жамоа хўжаликларидаги аҳвол ниҳоятда ачинарлидир. Эътибор қилинг, бир йил мобайнида Бекобод туманидаги "Авангард" жамоа хўжалигида ҳар сигирдан 628 килограмм, Пискентдаги Охунбобоев номли хўжаликда эса 761 килограмм сут кам соғиб олинган. Демак, чорвачиликка ҳамон панжа орасидан қараш давом этмоқда.

Яна шундай камчилик кўзга ташланади; кўпчилик вилоятларда бир қорамолнинг этига эт қўшиш даражаси кунига 250-350 граммдан ошмаётганлиги туфайли таналарни ғунажин, ғунажинларни эса сигирлар гуруҳига ўтказиш, новвосларни гўштга топшириш муддатлари қарийб 2,5 бараварга узайиб кетмоқда. Демак, озуқа ва пул маблағлари ортиқча сарфланаяпти. Қорақалпоғистон Республикаси хўжаликларида 1994 йилнинг 1 январь ҳолатига мавжуд 13.494 бош икки ёшдан катта тана ва ғунажинлардан сигирлар подасига атиги 3.938 таси ёки 29 фоизи ўтказилган, холос. Бу кўрсаткич Навоийда 54, Самарқандда 50, Қашқадарёда 49 фоизни ташкил этди.

Ҳаттоки наслчилик хўжаликларидаги кўрсаткичлар ҳам қаноатланарли эмас. Масалан, Жомбой туманидаги Н. Эсонтурдиев номли хўжаликнинг наслчилик фермасида қорамолларнинг бир кеча-кундуздаги семириши 222 граммдан ошмаётир. Жалолқудуқ туманидаги "Ғолиб", Исмоил номли, Пахтаободдаги "Юлдуз", "Қамбарота" ҳиссадорлик уюшмаларида ҳам қолоқлик давом этаяпти.

Чорвачиликдаги бундай аҳволнинг асосий сабабларидан яна бири барча турдаги моллар дағал, ширали, кўк ва концентрат озуқалар билан қониқарсиз таъминланаётганлигидир. Маълумки, ўтган йили барча вилоятларга асосий, оралиқ ва такрорий озуқа экинларини жойлаштириш масалаларида катта эркинлик берилди. Бахтга қарши баъзи кимсалар буни нотўғри тушуниб ўз билганларича иш юритдилар. Чунончи Сурхондарё вилояти агросаноат бирлашмаси мутасаддилари озуқа базасини мустаҳкамлашга масъулиятсизлик билан ёндошдилар. Бу ерда ана шу мақсад учун белгиланганга нисбатан 25 минг гектар ер кам ажратилди. Бедага нисбатан муносабат ўзгармаяпти.

Чорва маҳсулдорлигини юксалтиришнинг муҳим омили мўл-кўл силос жамғаришдир. Шундай бўлсада, сўнгги вақтларда паҳлавон экин — маккажўхорига бўлган муносабат сусайиб кетди. Ҳал қилувчи дамларда унинг парвариши ўз ҳолига ташлаб қўйилмоқда. Натижа ҳам шунга яраша. Қорақалпоғистон Республикаси хўжаликларида ҳар гектар ердан 64 центнердан, Сирдарёда 88, Жиззахда 67 центнердан силос учун кўкпоя йиғиштириб олинди. Бу имконият даражасидан 3-5 маротаба кам демакдир. Озуқа етиштиришдаги бошбошдоқлик соҳани оғир аҳволга солиб қўйди. Чорва қишлови кўп ерларда азоб билан ўтмоқда. Айниқса, силос бостириш режасини 2 фоизга адо этган Жиззах туманида, 3 фоизга адо этган Зафарободда, шунингдек, Деҳқонободда, Арнасойда, Қамашида, Шуманайда, Кегайлида, Косонда, Хўжайлида, Навбаҳорда, Гўзалкентда, Сайхунободда жиддий қийинчиликлар юзага келди.

Озуқаларни тайёрлаш, сақлаш ва фойдаланишда йўл қўйилаётган камчиликлар туфайли исрофгарчилик юзага келмоқда. Қорақалпоғистон Республикасидаги хўжаликларда сақланаётган беда пичанининг тўйимлилиги аниқланганда унинг 67 фоизи, Жиззах ва Қашқадарё вилоятларида 62, Сирдарёда 46, Навоийдагисининг 49 фоизи иккинчи ва учинчи классларга баҳоланди. Республика бўйича паст сифатли пичан жамғарилганлиги, сенаж ва силос бостирилганлиги оқибатида 86,1 минг тонна озуқа бирлиги йўқотилган. Қишлов даврининг ўтган уч ойида мавжуд беда пичанининг Жиззах вилоятида 74 фоизи, Сирдарёда 73, Тошкентда 59, Сурхондарёда 57 ва Бухорода 50 фоизи сарфланиб бўлинди. Жиззахда ҳар бир шартли молга 4,1 центнер озуқа бирлиги қолди. Бу 20 февралгача етади. Ҳозирда Бухорода бор бўлган озуқа 27 февралгача, Сурхондарёда 10 мартгача, Қашқадарё ҳамда Қорақалпоғистон Республикасида эса 15 мартгача етади. Хўш, ундан кейин мутасаддилар емиш ахтариб яна қаерга зир югуришади? Наҳотки, ўтган йил сабоқларидан улар тегишли хулоса чиқаришмаган бўлса?! Ахир улар кетма-кет тадбирлар белгилаб, ваъдалар бериб оқибат натижада ўз сўзларининг устидан чиқмай кимни алдашяпти? Ўзларини, халқни. Шунинг учун тармоқда иқтисодий ислоҳотлар ниҳоятда суст кетмоқда. Юқорида қайд этилган вилоятлар, туманларнинг раҳбарлари, мутахассислари чорвачиликдаги танг аҳволни иложи борича тезроқ ўнглаш, маҳсулот етиштиришни кўпайтириш учун кечиктириб бўлмайдиган чора-тадбирларни қўллашлари лозим. Бу шу куннинг қатъий талабидир.

Мирғиёс ҚАЮМОВ.

БИР СИГИРДАН УЧ БУЗОҚ

Яқинда Чироқчи туманидаги Қўзибой Раззоқов етакчилик қилаётган "Айритом" чорвачилик ҳиссадорлик ширкатида қизиқ воқеа содир бўлди. Тажрибали молбоқар Холмирза Тожиев боқимидаги швед зотли сигир учта бузоқ туғди. Чорвадорлар қувона-қувона эгизак бузоқларни меҳр билан парвариш қилишмоқда.

— Молларни парваришлаш ва сунъий қочириш ишлари намунали ташкил этилганлиги, ходимларимизнинг ишга сидқидилдан муносабати шарофати билан юксалишга эришяпмиз, — деди Қўзибой ака. — Фермада эгиз бузоқлар тез-тез учраб туради. Аммо учта бузоқ туғилишини кўрмагандик. Соҳа жонкуярлари Холмон Очилов, Ойтўра Жўраев, Қурбон Худойбердиевлар ғайратга-ғайрат қўшиб ишлашмоқда.

С. ОМОНОВ.

Муборак туманидаги "Муборак" наслчилик хўжалиги чорвадорлари қишловни намунали ўтказишмоқда. Мавжуд 70 минг бошдан зиёд қўй-қўзи, 368 йилқи ва 420 бош туя парвариши учун етарли миқдорда ем-хашак жамғарилган.

— Ҳар бош совлиққа мўлжалдаги 75-80 озуқа бирлиги ўрнига 90-100 озуқа бирлиги ғамладик, — дейди хўжалик раҳбари, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган қишлоқ хўжалик ходими Ҳайит Оқмаматов. — Жониворлар тажрибали, касбига фидойи чўпонлар қарамоғида кўнгилдагидек парваришланаётир.

СУРАТДА: Ҳайит Оқмаматов илғор чорвадорлар Умрзоқ Ёғмиров ҳамда Оғамурод Ражабовлар билан суҳбатлашаётган пайт.

Ш. ШАРОПОВ олган сурат. (ЎзА).

ИҚТИСОДИЁТ ЯНГИЛИКЛАРИ

Самарқанддаги "Парвина" хусусий савдо ишлаб чиқариш фирмаси мутахассислари бир кеча-кундузда 500 килограммдан зиёд шоколадли юмшоқ пишлоқ тайёрлайдиган минизавод ихтиро этишди. Фирма ихтирочиларининг мазкур иши республика патентлик идораси томонидан юқори баҳоланди.

Иқтисодий жиҳатдан тежамли бу мўъжаз корхонани фермер хўжалигида ўрнатиш мумкин.

***

Жиззахдаги "Сўғдиёна" ишлаб чиқариш фирмаси янги йилни янги маҳсулот — болалар учун жажжи калишлар ишлаб чиқариш билан бошлади. Маҳсулот Молдавиянинг "Терпа" қўшма корхонаси ускуна ва қолиплари воситасида қуйилмоқда.

Ҳозир 600 жуфт калиш ишлаб чиқараётган цех қувватини бир кеча-кундузда 1200 болалар ва шунча катта ёшдагилар калишлари ишлаб чиқаришга етказиш режалаштирилмоқда.

***

Хўжайли дон маҳсулотлари комбинати қошида кичик новвойхона иш бошлади. Германиянинг "Финклер" фирмаси билан ҳамкорликда қурилган мазкур кичик корхонада бир кеча-кундузда икки ярим минг тонна 12 турдаги нон ва нон маҳсулотлари тайёрланаётир.

"Қорақалпоқ дон маҳсулотлари" бирлашмасининг Чимбой шаҳридаги комбинатида ҳам шундай новвойхона фойдаланишга топширилди.

***

Элликқалъа туманидаги "Дўстлик" жамоа хўжалиги марказидаги 60 хонадон табиий газдан баҳраманд бўла бошлади. Қувур тортиш ишларини Берунийдаги 12-механизациялашган жамлама жамоаси қисқа муддатда сифатли бажарди.

Республика Президентининг аҳолини ичимлик суви ва табиий газ билан таъминлаш тўғрисидаги фармонидан сўнг қўриқ Элликқалъа туманида бу борада катта ишлар амалга оширила бошланди. Бугунги кунда туман аҳолисининг 75 фоизи табиий газдан фойдаланаётган бўлса, ушбу кўрсаткични йил охиригача 90 фоизга етказиш мўлжалланмоқда.

Наманагандаги "Электротерм" илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасининг бош заводи маҳсулотнинг янги турларини яратиш учун ўн беш миллион сўм ажратди. Корхонада илгари ҳам бундай харажатга маблағ ажратиларди, бироқ бу гал тажриба — конструкторлик ишларига маблағ завод маҳсулотини сотишдан тушган фойда ҳисобидан ажратилди.

Корхона ходимлари халқ истеъмоли молларининг, хусусан маиший-рўзғор электр буюмларининг ўндан ортиқ турини ишлаб чиқаришни ўлаштиришни режалаштирган.

Узоқ яшай десангиз

Буюк итальян мутафаккири Леонардо да Винчи сувга «ҳаёт шарбати» дея таъриф берган эди. Форсий тилда гапирадиган халқлар уни «оби ҳаёт» дейишади. Биз эса «сув-ҳаёт демак» иборасини таомилга киритганмиз. Хуллас, қадим-қадимдан инсоният сувнинг беқиёс ҳаётий омил эканини пайқаган, неча бор амалиётда бунга ишонч ҳосил қилган. Ҳали яқин-яқингача сувга тупуриш, уни ифлослаш оғир гуноҳ саналар эди.

Кейинчалик сув сероб бўлиб қолгач, унинг муқаддаслиги, тенгсиз аҳамиятга эга эканлигини диққат-эътибордан қочириб қўйдик. Доно халқимизнинг «Олдингдан оққан сувнинг қадри йўқ» деган ҳикмати, афсуски, ҳақиқат эканлигини амалда кўриб турибмиз. Иш шунга бориб етдики, кўпчилик бирор сабаб билан сув танқислигини амалда сезмагунича, оби ҳаёт нималигини ўйлаб ҳам кўрмайди. Унга муносабат ҳам шунга яраша: оби ҳаётдан тежаб-тергаб фойдаланиш, уни авайлаб-асраш баъзиларнинг хаёлига ҳам келмайди.

Тўғри, Оролнинг жуда саёзланиб қолиши, сув ҳавзалари ҳаддан ташқари ифлосланиши, айрим оби ҳаёт манбаларини шунчаки оқавадан фарқлаб бўлмай қолганлиги ва бунинг оқибатида юзага келган нохуш ҳолатлар боис, сўнгги пайтда бироз ҳушёр тортдик. Лекин барибир ҳали-ҳануз оби ҳаётнинг асл хосияти нимадан иборат эканлигини тўлиқ англаб етганимиз йўқ. Бизнинг тасаввуримизда сув асосан экин-тикинларни суғориш, кир ювиш ва истеъмол учунгина зарурдек туюлади. Айримларгина унинг саноат учун қай даражада муҳимлигидан озми-кўпми хабардордир.

Сувнинг шифобахшлик хусусияти тўғрисида эса кўпчилик жиддий бош қотирмайди. Шу боис оби ҳаётнинг ушбу жиҳатларига тўхталиш фойдадан ҳоли эмас.

Сувнинг ҳаётбахш қудратини одамлар илгаридан пайқашган. Лекин XVIII аср охирига келибгина уни даволаш воситаларидан бирига айлантиришга киришилди. Силезиялик чўпон Викентий Присниц бу тадбирнинг кўзга кўринган илк ташкилотчиси бўлди. У:»Совуқ сув ҳар қандай хасталикка малҳамдир» деган шиорни ўртага ташлади ва амалда буни тадбиқ эта бошлади.

Присницнинг шифохонасида беморлар хасталикдан тез фориғ бўлаётгани тўғрисидаги гап-сўзлар кўп мамлакатларга тарқалиб, Грефнебергга шифо излаб келувчилар сафи кун сайин орта борди.

Присницнинг даволаш усули ўз даври учун анча ғайри-табиий эди. Зеро, уйқудан уйғонган беморлар наҳорга совуқ сув ичишар, сўнгра яхна сувда чўмилишарди. Шундан кейин, об-ҳаво қандай бўлишидан қатъий назар, сайр қилгани тоққа жўнашарди. У ерда яна бир марта сув ичиларди. Қайтиб келгач, сув ва нондан иборат нонушта қилинарди. Кундузи очиқ ҳавода душ қабул қилиниб, кечқурун камтарона овқатланиларди. Мунтазам сув ичиш ва чўмилиш (айниқса шовва тагида)дан ташқари Присниц ўз мижозларига яланг оёқ нам ўт-ўланлар устида ёки сувда юришни тавсия қиларди. Ҳўл чойшабга ўраш усулини ҳам у кашф этган. Бу тадбир кучли антибиотик дориворлар ҳали ихтиро қилинмаган даврларда ўпка яллиғланишини ва бошқа оғир хасталикларга мубтало бўлган беморларни муқаррар ўлимдан сақлаб қолишда жуда асқотган эди.

Присниц сув муолажаларининг мўъжизавий хусусиятига кўпчилик эътиборини жалб қила олган бўлса-да, узоқ вақтларгача даволанишнинг бу усулига менсимай қарайдиганлар оз эмасди. Шу боис ҳам унинг шогирди, Венада сув муолажаларини илмий асосда йўлга қўйган профессор Винтерниц: «Неча ўн йиллар мобайнида мен оддий сувнинг шифобахш хусусиятлари тўғрисида сўз юритиб, табобат аҳлининг эътиборини тортишга журъат этаётганимни таъкидлашга мажбур бўлганман», деб хотирлаган эди.

Оддий оби ҳаёт ёрдамида беморларни даволаш аста-секин оммалашиб, бу борада талайгина ютуқлар қўлга киритилган бўлса-да, тез таъсир кўрсатадиган дориворларнинг кўплаб яратилиши туфайли бу усул шифокорлар ва беморлар наздида ўз мавқеини йўқотди. Зеро, баъзи хасталикларни даволаш ёхуд асабни тинчлантириш учун ким ҳам мунтазам яхна сувда чўмилиш, ювиниб-артинишни хоҳлайди дейсиз, ахир бир-икки хап дори (таблетка) билан мушкулингиз осон бўлиб турган бўлса...

Ҳа, сув муолажалари дори ичишга нисбатан даҳмазадек туюлади, лекин тиббиёт билимдонларининг ўзлари таъкидлашича, охир-оқибатда, айниқса меъёри бузилса, салбий таъсир уйғотмайдиган доривор йўқ ҳисоби. Антибиотикларни олиб кўрайлик. Улар муайян микробларга қирон келтириб, у ёки бу хасталикни бартараф этиш билан бир қаторда тананинг ҳимоя тузилишига путур етказади.

Ҳолбуки, сув мулюжалари ёрдамида хасталик барҳам топиб қолмасдан бутун тана тобланиб, кўплаб касалликларнинг хуружидан ўзини-ўзи асрайдиган бўлади. Сув воситасида саломатликни тиклаш, муҳофаза қилишга киришишдан олдин, албатта, оби ҳаётнинг хоссалари, инсон ҳаётидан тутган ўрни, хусусида муайян маълумотларга эга бўлиш тақозо этилади. Шу ерда биз яна ғалати ҳолатга дуч келамиз: миришкор деҳқон ёки қишлоқ хўжалиги бўйича чуқур билимдон мутахассисдан у ёки бу экинни суғориш тартиби қандай эканлигини суриштирсангиз, ҳеч қийналмасдан ўзингизни қизиқтирган саволларга батафсил жавоб оласиз. Лекин оби ҳаётнинг инсон саломатлиги учун аҳамияти тўғрисида савол берсангиз: «Сувсиз яшаб бўлмайди» қабилидаги умумий гаплардан ўзга аниқ бир жавоб ололмайсиз.

Қизиқ: у ёки бу экинга қайси йўсинда сув беришни пухта билсагу, ўзимиз оби ҳаётни қай тартибда ва қанча миқдорда истеъмол қилиш борасида ўйлаб кўрмасак, буни қандай тушунмоқ жоиз? Ё инсон учун оби ҳаёт экин қадар муҳим эмасми?

Бунга ишониш қийин. Аксинча, экин вақтида суғорилмаса қовжираб қолгани ёки меъёридан ортиқ сувга бостирилса, ғовлаб кетганидек, инсон учун ҳам оби ҳаёт истеъмолини тўғри белгилаш ғоят муҳим аҳамият касб этиши турган гап. Зеро, экин-тикинлар вазнининг 80-95 фоизи сувдан иборат бўлганидек киши танасининг чамаси 70 фоизини оби ҳаёт ташкил этади. Инсон мияси вазнининг 80 фоизи эса танамизда махсус шаклланадиган соф оби ҳаётдан

ШИФОБАХШ ҚУДРАТ

иборат бўлиб, унинг таркибига оз миқдорда бегона унсурлар киритилиши ҳамон, мияни туман босгандек бўлади, ақл-заковат, ҳиссиётлар, ҳатти-ҳаракатларимизда номақбул ўзгаришлар юз беради. Спиртли ичимликлар ёки гиёҳванд моддалар истеъмол қилинганида бу ҳолат яққол кўзга ташланади. Агар бу моддаларга ружу қўйилса, киши умуман ўзини бошқара олмай қолиб, вақтида ўзини тиймаса, инсонийлик қиёфасини буткул йўқотади.

Худди шундай биз истеъмол қиладиган сувда бегона унсурлар маълум миқдордан ошиб кетса, жигар, буйрак ва бошқа ички аъзолар зўриқиб, ўз вазифасини уддалай олмай қолиши мумкин. Натижада аста-секин бутун тана заҳарланиб, турли хасталиклар келиб чиқади. Шу боис ҳар биримиз сув истеъмол қилишда ҳушёрлик кўрсатишимиз, иложи борича зарарли унсурлардан тозаланган оби ҳаётдан фойдаланишга ўрганишимиз жоиз.

Шу мақсадда кейинги пайтда сувни тозалашга мўлжалланган ҳар хил қурилмалар яратилди. Айниқса хорижда, хусусан тараққий этган мамлакатларда бу масала кенг жамоатчилик эътиборида бўлиб, аксарият хонадонларда шаҳар сув тармоғидан истеъмол учун олинадиган оби ҳаёт ҳам махсус қурилмада қайта тозаланиши русум бўлган. Мутахассислар ҳеч бўлмаса, сувни қайнатиб ичишни тавсия қилишади.

Оддий сувни булоқ сувидек мусаффо ва шифобахш қилиш учун эса уни чойгум ёки баланд бўйли бошқа бир идишда кучли оловга қўйиб қайнатиш жоиз. Газлар буғ билан чиқиб кетиши учун қопқоқ ярим очиқ тургани маъқул. Сув қайнаши ҳамон идишни саёз тоғорага қўйиб, қопқоғини бекитган ҳолда устидан совуқ сув қуйилади. Ўн минутлардан кейин бемалол ичаверасиз.

Оби ҳаётни тозалашнинг бу усулини таклиф этган мутахассиснинг уқтиришича, тез қайнаб совуган сувнинг молекулалари бизнинг ҳужайраларимиз учун фойдали тарзда тартибга тушар экан. Буни амалда синаб кўриш фойдадан ҳоли эмас. Фақат таъкидлаш жоизки, дастлабки паллада бу усулда тайёрланган ва биз ичиб ўрганган сув ўртасидаги фарқни пайқаш қийин. Зеро, энг шифобахш булоқ суви ҳам дарҳол таъсир этиш хусусиятига эга эмас, унинг малҳамлик хислати яққол намоён бўлиши учун муайян вақт мобайнида мунтазам истеъмол қилиш талаб этилади.

Аслида оддий сувга беписандликнинг кенг ёйилиши боиси ҳам шунда: инсон зоти борки, тез муддаога эришишни хоҳлайди, истеъмол қилаётган нарсаси хуштаъм, мазали, ўткир ёки аччиқ бўлишини ёқтиради. Шунга мувофиқ чойга-шакар, сувга-газ, овқатга — туз ва гармдори солинади. Бу қўшимчалар саломатлик учун зарурми-йўқми, кўпчилик ўйлаб ҳам ўтирмайди.

Оби ҳаётга, унинг саломатлигимиз учун аҳамиятига бефарқлигимиз пировард натижада жуда қимматга тушаётганига шубҳа йўқ. Яна сув муолажаларига қайтайлик. Ахир эрталаб ёки кечқурун баданни шунчаки ҳўл сочиқ билан артиш орқали биз асаб тизимимизни чиниқтириб, соғлиғимизни мустаҳкамлаш, кайфиятимизни кўтаришимиз мумкинлигини хаёлга келтирмаймиз ёки эринамиз. Бу тадбирни амалга ошириш учун махсус қурилма ёки сув ҳавзасининг кераги йўқ, ҳафсала бўлса кифоя. Ҳолбуки, бошқа сув муолажалари ёрдамида аксарият хасталиклардан фориғ бўлиб, хушнуд, бардам ҳаёт кечиришимиз мумкин, лекин бунга ҳам рағбатимиз етишмайди. Ўз иродасизлигимизни минг хил баҳона билан хаспуслаш пайида бўламиз. Шу боис оби ҳаётнинг шифобахш хусусиятларига қизиқмаймиз, ундан оқилона фойдаланишни ўйламаймиз. Натижада энг оддий нарсалардан ҳам бехабармиз. Зотан, тана учун қайси вазиятда сув фойдали эканлигини аниқ биламизми?

Таниш-билишлардан шу хусусида суриштириб кўринг. Юз кишидан биттаси аниқ-лўнда жавоб берса ҳам шукр қилаверинг. Шуни инобатга олиб тажрибада тасдиқдан ўтган айрим маълумотларни келтириб ўтамиз. Уларни билиш ҳар бир киши учун фарздир:

Иссиқ ҳам, совуқ ҳам бўлмаган сув марказий асаб тизимини тинчлантиради. Совуқ ёки иссиқ сувнинг қисқа муддатлик таъсири тетиклик бағишлайди, аксинча, иссиқ ёки совуқ сув узоқ муддат таъсир эттирилса, асаб тизимини қақшатиб, умумий дармонсизлик, ланжлик уйғотади.

Совуқ ва иссиқ сувнинг танага таъсири турлича бўлиб, совуқ сув теридаги қон томирчаларини торайтиради. Бу терининг оқариши орқали намоён бўлади. Совуқ сув таъсири давом эттирилса, қон томирчалари кенгайиб оқими тезлашади, натижада тери қизара бошлайди. Совуқ таъсири янада давом эттирилса, қон юриши сусайиб, томирчалар бўшашиб, тери кўкимтир тус оладики, бу салбий оқибатлар уйғотади.

Сувнинг тери қон томирчаларига таъсири ички аъзолар қон томирларида ҳам акс этади: чунончи, теридаги томирларнинг кенгайиши ички аъзолардаги томирларнинг торайишига олиб келади. Аксинча, теридаги томирларнинг торайиши ички аъзолардаги томирларнинг кенгайишига сабаб бўлади. Буйрак, талоқ, қисман бош мия ва юрак қон томирлари бундан истисондир. Улар теридаги қон томирлари билан айни бир хил тарзда ўзгаради.

Совуқ кўкракка таъсир эттирилганда юрак қисқариши соддалашиб, қувват ортади. Иссиқ таъсирида эса юрак уриши тезлашиб, унинг фаолияти бўшашади.

Иссиқ ва совуқнинг мушакларга таъсири борасида ҳам натижа шунга монанд: совуқнинг қисқа муддатли таъсири мушакларни бардамлаштириб, қувватини оширади, чарчоқни ёзади; иссиқ таъсирида, аксинча, мушаклар фаолияти сусайиб, чарчоқ ортади.

Иссиқ ва совуқ сувни галма-гал таъсир эттириш қон томирлари ва мушакларни чиниқтиришга хизмат қилади.

Сув муолажаларига киришишдан олдин ҳар бир киши билиши зарур бўлган нарсалар ана шулардан иборат. Кўриниб турибдики, иссиқ ва совуқ сувнинг таъсири узоққа чўзилмаслиги жоиз. Ҳамма нарса меъёрида яхши, деган ақида бу ерда ҳам айни ҳақиқатдир. Тўғри, айрим ҳолатларда иссиқ ва совуқ сувнинг таъсир муддатини узайтириш тақозо этилади, лекин буни мутахассис амалга оширгани маъқул.

Энди сув ичишнинг тартиб-қоидалари ҳақида. Тадқиқотлардан аён бўлишича, буйрак, ўпка ва тери орқали бир кеча-кундузда ўртача уч литр атрофида сув танадан чиқиб кетади. Ҳароратнинг ошиши ёки жисмоний зўриқиш оқибатида бу кўрсаткич икки-уч баробарга ортиши ҳам мумкин. Равшанки, бой берилган оби ҳаётни танага қайтариш жоиз. Акс ҳолда нохуш ҳолатлар юз бериши мумкин. Чунончи тана вазнининг 6-8 фоизи миқдорида сув бой берилса, киши ҳушидан кетиши даражасига келиб қолади. Бу кўрсаткич 10-12 фоизга етганда эса юрак уришдан тўхтайди.

Айрим шахсларнинг умуман сув ичмасдан уни чой, қаҳва, ҳар хил шарбатлар билан қоплашга уринишларини асосли деб бўлмайди. Чунки бу ҳолда тана ўзига зарур миқдордаги оби ҳаётни бошқа суюқликлардан ажратиб олишга мажбур бўлади ва натижада зўриқиб қолиши мумкин. Бундан ташқари танада тоза оби ҳаёт етишмаслиги боис тўқималарда ҳар хил тузлар миқдори ошиб, буйрак, ўт пуфаги, бўғимларда туз йиғилиб қолишига ва бошқа хунук оқибатларга олиб келиши мумкин.

Шу боис ҳам инсон танасини соғломлаштириш ўзига хос тизимини яратган ва асрлар давомида уни тажрибадан ўтказиб келаётган йоглар саломатликни муҳофаза қилиш ва кўплаб хасталикларни даволашда оби ҳаётга катта аҳамият беришади. Улар тоза сувдан бошқа ичимликни тан олишмайди. Спиртли ичимликларни эса турган-битгани заҳар деб билишади.

Йоглар таълимотига кўра, ўз саломатлигини қадрлайдиган ҳар бир кимса кунига 10-12 пиёла сув ичиши жоиз. Қиш палласида 8-10 пиёла билан чекланиш ҳам мумкин. Энг муҳими, оби ҳаётни бизда русум бўлганидек, бир кўтаришда эмас, кун мобайнида ҳар 15-20 минутда 2-3 қултумдан ичиш жоиз. Бу тартиб одат тусига киритилса, муайян вақт ўтганидан кейин киши оби ҳаёт таъмини сезадиган бўлиб қолади, тана жамики бегона унсурлардан тозаланиб, ғайрат-шижоатга тўлади.

Тиббиёт аҳли ҳам йогларнинг сув истеъмол қилиш борасидаги бу тавсиялари асосли эканлигини якдиллик билан эътироф қилмоқда. Ҳатто, ҳар беш минутда бир чой қошиқдан сув ичиб ярим соат мобайнида қон босимини тушириш ҳоллари ҳам қайд этилган. Оддий сувнинг бошқа хасталикларни даволашдаги аҳамиятига оид маълумотлар ҳам талайгина. Бу бежиз эмас. Агар оби ҳаётнинг саломатлигимизни муҳофаза қилишдаги ўрни жиддий ўрганилса, унинг яна кўплаб ажойиб жиҳатлари ойдинлашиши муқаррардир.

Буни англаш учун биз оби ҳаётга муносабатни тубдан ўзгартиришимиз зарур. Одатда экин суғорилганида ҳеч қандай ўзгариш кўзга ташланмайди. Лекин бир-икки кундан кейин ниҳолларнинг яшнаб кетганини кўрасиз. Бизнинг танамиз борасида ҳам шундай: оддий сувни ичган паллада ҳеч қандай таъм сезмаганимиз билан, агар тоза оби ҳаётни истеъмол қилишда давом этсак, унинг шифобахш қудратини албатта ҳис этишимизга шубҳа йўқ.

Шу боис табиатнинг бу улуғ инъомидан баҳраманд бўлишга ва уни тутиё қилишга ўрганайлик!

Шермуҳаммад ЙЎЛДОШ ўғли.

Бу қизиқ

Сайёҳ — ер парчаси

Американлик геолог Ж. Силбининг уқтиришича, Аляскaнинг бир қисми Америка қитъасига тегишли эмас.

Тоғ маъданлари, уларнинг таркиби ва митти жониворларнинг тошга айланган жасадларини ўрганиш олимни Аляскaнинг шарқий томондан Канадага бириккан ва Жуно шаҳри жойлашган қисми Австралияга тегишлидир, деган хулосага олиб келди. Тахминан 375 миллион йил илгари бу ер майдони Австралиянинг шарқий қисмидан узилиб, Тинч океанини кесиб ўтган, бироз муддат Перу қирғоғи яқинида тўхтаб, шимолга ҳаракатлана бошлаган. Ўз йўлида Калифорниянинг олтинга бой соҳил қисмидаги ерларни илаштириб, Аляскага келиб бириккан, дея ҳисоблайди Ж. Силби.

Кўмир маҳобати

Ер қитъасидаги жами кўмир заҳиралари бир жойга тўпланса томонлари 21 чақирим бўлган куб ҳосил бўлиб, энг баланд чўққи — Эверест ҳам унинг ёнида митти дўнгликдай кўринган бўларди.

Антиқа даво

Япон олимлари тиш хасталикларига сабаб бўлувчи қатлам вужудга келишига йўл қўймайдиган бактерияни кашф этишди. Энди уни ишга солишнинг мақбул йўли топилса, тиш оғриғи, деган нарсани эсдан чиқариш мумкин, — дейди ирсий тадқиқотлар бўйича мутахассис А. Мацусиро.

Билиб қўйган яхши

ЧЕКИШ ЗАРАРИ ҲАҚИДА ТАДҚИҚОТ

Чекишнинг зарари хусусида кўп гапирилган. Баъзи бировлар буни инкор қилишмоқчи ҳам бўлишади. Масала моҳиятига ойдинлик киритиш учун И. Хаммонд деган тадқиқотчи мисли кўрилмаган тажрибага қўл урди.

Компьютер ёрдамида у ярим миллион эркакни уч йил кузатди. Тажриба ишончли бўлиши учун кузатилаётганлар ёши, бўйи, вазни, насл-насаби, ижтимоий ва оилавий аҳволи, касби, саломатлиги, асаб тизими тури, спиртли ичимликларга, дори-дармон ва спортга муносабати бўйича жуфтликларга ажратилди, яъни ўхшаш мезонлар асосида чекадиган ва чекмайдиганлар изчил таққослаб чиқилди. Натижада 36.975 жуфтлик танлаб олинди.

Уч йил давомида чекмайдиганлардан 662 ва чекадиганлардан 1385 киши вафот этди. Инфаркт миокарди (юрак қон томирларидан бирининг ёрилиши) бўйича бу кўрсаткич 304 ва 654 ни, инсульт (мияга қон қуйилиши) бўйича эса 44 ва 84 ни ташкил этди. Айниқса, ўпка раки бўйича бу рақам чекадиганлар учун ҳалокатли эди — 110, ҳолбуки чекмайдиганлар ўртасида бу хасталик билан вафот этганлар 12 киши эди, яъни чекадиганларга нисбатан деярли ўн ҳисса кам.

Хуллас, қайси хасталик олиб қаралмасин, чекадиганлар кўпчиликни ташкил этди. Чекиш зарарлими-йўқми, шундан ўзингиз хулоса чиқариб олаверинг!

Қутлаймиз

Қадрли Ортиқали Тиловбердиев!

Қувончу шодликларингиз беғубор, сахий қалбингиздан тошиб чиқаётган шу бахтиёр кунларда Ўзбекистон радиоси, «Қишлоқ ҳақиқати» ижодкорлари Сизни қутлуғ 60 ёшингиз билан самимий табриклайдилар, муборакбод этадилар! Сиз Яратганга минг бор шукроналар айтиб, ҳалол, заҳматли меҳнатингизнинг мевалари, эришган муваффақиятларингиз билан ҳар қанча фахрлансангиз арзийди. Касбга садоқат, тинимсиз изланиш туфайли сиз — чўлқувар ижодкор оддий ходимликдан Ўзбекистон радиоси иқтисодиёт ва қишлоқ ҳаёти муҳарририятининг бош муҳаррири даражасига етдингиз. Мана 25 йилдирки бу ғоят масъулиятли вазифани аъло даражада бажариб келяпсиз. Радиожурналистлар Сизни «Энг кўп бош муҳаррир бўлиб ишлаётган мураббий» деб бекорга эъзозлашмайди. Ташкилотчилик, ташаббускорлик кўрсатиб ажойиб эшиттиришларга асос солдингиз. Зеро, республика матбуоти уларга юқори баҳо берди. Ўзбекистоннинг энг забардаст журналистларидан бири сифатида республика матбуотида қишлоқ ҳаёти, деҳқончилигининг етилган муаммоларига бағишлаб чоп этган ва этаётган мақолаларингиз барчада катта қизиқиш уйғотмоқда. Ўндан ортиқ китоб ва рисолаларингиз эса ҳазрати деҳқон меҳнати, унинг ширин мевалари солномасидир. Журналистлар уюшмаси мукофоти соҳиби, моҳир раҳбар, ғамхўр мураббий сифатидаги фаолиятингиз, мазмунли ҳаётингиз барча журналистлар учун намунадир. Омад, муваффақият ҳамиша ёр бўлсин. Венерахон опа билан тарбиялаб вояга етказган беш нафар жондан азиз фарзандингизнинг роҳатини кўринг!

Жамғарма банки

ДИҚҚАТ, ЯНГИЛИК!

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ЖАМҒАРМА БАНКИ ТОМОНИДАН «КАПИТАЛ» ВА «КАПИТАЛ-ЛЮКС» ОМОНАТЛАРИ ЖОРИЙ ЭТИЛДИ

«Капитал» ва «Капитал-Люкс» омонатлари бўйича даромад ҳар ойда 9 фоиздан тўланади ва бу фоизлардан Сиз тўлиқ ёки қисман олиб фойдаланишингиз мумкин. Бундан ташқари бу омонатларни пул ўтказиш йўли билан ҳам очишингиз мумкин.

«Капитал» омонати 1 йил муддатга очилади ва энг кам миқдори 1000 сўм. Бу омонат бўйича фоизларни 1 йил давомида олиб ишлатсангиз Сиз 180 фоиздан юқори даромад оласиз.

«Капитал-Люкс» омонати 6 ой муддатга очилади ва энг кам миқдори 3000 сўм. Бу омонат бўйича Сиз жорий ой учун фоизларни олдиндан олиб фойдаланишингиз ва истаган миқдорингиздаги қўшимча пулни қўйишингиз мумкин.

Қўшимча маълумотларни Жамғарма банкининг исталган муассасасидан ёки қуйидаги телефонлар орқали билиб олишингиз мумкин: 45-66-43; 33-51-95.

«Капитал» ва «Капитал-Люкс» омонатларидан фойдаланиш пулингизни қадрсизланишидан сақлаш ва даромад олишнинг энг мақбул кўринишидир.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ЖАМҒАРМА БАНКИ.

Тошкент шаҳар С. Раҳимов тумани ҳокимлиги томонидан 1994 йил 16 ноябрда Акбаров Сурьат Собирович номига берилган тадбиркорлик фаолиятига рухсат этувчи N 002463-рақамли йўқолган патент-гувоҳнома бекор қилинади.

Тошкент шаҳар Акмал Икромов туманидаги «Ёрдамчи» кичик корхонаси тугатилганлиги муносабати билан даъволар эълон чиққан кундан бошлаб бир ой ичида қабул қилинади.

ФАЙЗЛИ БОЗОР

Соҳибадай мурувватли она замин тупроғи,
Илло, тўкин дастурхон — сахий элнинг боғ-роғи...
Нўъмон МУҲАММАДЖОНОВ сурат-лавҳаси.

Автобусда бир отахон билан суҳбатлашиб қолдик.

— Шу денг, кампиримни бир дард қийнаб келади, — деди қария. — Барака топкур дўхтирлар уйимизга келиб муолажа кўрсатишди, дорисини аяшмади. Дори-дармондан армон қолмади... Шунақа, яхши одамлар кўп дунёда! Дўхтирлардан бири «Аччиқ бодом борми?», деб сўраб қолди. Топилса, кампирнинг дардига малҳам бўларди... Таниш-билишлар Самарқанд бозорларида бўлишини айтишди. Сиёб бозорига бордим. Бодомнинг икки-уч хилидан харид қилдим. Бозори тўкин, файзиёб бозор... Сотувчиларнинг қўли-қўлига тегмайди. Харидорлар хурсанд. Бу ерда нигоҳингиз ҳам, дилингиз ҳам яйрайди.

— Новвотдан олинг.

— Асалдан тотиб кўринг.

— Пучоғи юпқа ёнғоқ.

— Сояки майиз...

Расталар бўйлаб юрсангиз, сизни деҳқончасига савдога таклиф этишади. Маҳсулотлар бир-биридан асил! Қува анорлари ял-ял ёнади. Қарши даштида етиштирилган ҳусайни узум олтин мисол товланади. Сурхон лимонию, хурмолари кўзни қувнатади. Ургут деҳқонлари расталарни ширин-шарбат мева-чевалар билан бирга доривор ўсимликлар билан тўлдириб ташлаган. Бундай файзиёб манзарадан, ўзбек деҳқонларининг самимий илтифотидан чет эллик меҳмонлар ҳам ҳайратда. Улар тилими тилни ёрадиган қовундан татиб, танлаб-танлаб харид қилишади.

Хушбўй нон ҳиди димоғингизни қитиқлайди. Нонларнинг тури ҳам кўп. Иссиқ, чиройли, бўрсилдоқ... Самарқанд нонининг таърифини келтиришга тил ожиз.

Сиёб деҳқон бозорида ҳар куни 100 тоннадан кўпроқ маҳсулот харид қилинишини эшитиб, беихтиёр қувондим. Қут-барака дегани шу-да! Хўш, файз-бараканинг боиси нимада?

— Ҳамма гап шундаки, — дейди бозор раҳбари Сидиқ Самиев, — дарвозани деҳқонлар учун ланг очиб қўйганмиз. Бизда деҳқон маҳсулотини сув текинга олиб, қимматига пуллайдиган ва шу йўл билан чўнтагини қаппайтирадиган лўттибозларни кўрмайсиз. Маҳсулот эгаси — деҳқон. Нархни ўзи белгилайди. У молини инсоф билан баҳолайди.

Маҳсулотларнинг тенг ярми қўшни вилоятлардан келтирилмоқда. Сиёб бозорининг ободлиги Хоразм қовуни билан, Фарғонанинг қуруқ меваси билан, Бухоронинг ширин-шакар узумлари билан янада файзли. Бу ерда узоқ-яқиндан келган деҳқонларнинг эркин савдо қилишлари учун шарт-шароит муҳайё. Ошхона, чойхона ва новвойхоналар улар хизматида.

Хўжаликлар билан шартномалар тузилган. Улар бозорни турли маҳсулотлар билан таъминлашяпти.

Э. БОЗОРОВ.

Бош муҳаррир Неъмат ЁҚУБОВ.

Рўзнома таҳрир ҳайъати: Расулмат ҲУСАНОВ, Мирзажон ИСЛОМОВ, Маҳмуд МИРЗАЕВ, Эрқул ЗИКРИЁЕВ, Сиддиқжон МУҲАМЕДЖОНОВ, Мирғиёс ҚАЮМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Суннатилла САЙДАЛИЕВ, Обиджон ГОФУРОВ (масъул котиб), Равшан БОБОМУҲАМЕДОВ.

МУАССИСЛАР: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ВАЗИРЛИГИ, «ЎЗМЕВАСАБЗАВОТУЗУМСАНОАТ» КОНЦЕРНИ.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, ТОШКЕНТ, МАТБУОТЧИЛАР КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР, Муҳаррир ўринбосарлари — 33-44-43, 33-16-27. Маъсул котиб — 33-09-93. Маъсул котиб ўринбосари — 32-56-25. Деҳқончилик бўлими — 32-56-35, 32-54-51,33-09-93. Қайта ишлаш саноати бўлими — 32-56-31. Ижтимоий ҳаёт бўлими — 32-56-34. Чорвачилик бўлими — 32-56-22. Мелиорация ва қишлоқ қурилиши бўлими — 32-56-33. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими —32-56-36, 33-09-93. Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-54. Шикоят, хат ва маъмурий органлар бўлими — 32-54-49, 32-54-52. Безатиш бўлими — 32-58-79.

Рўйхатидан ўтиш тартиб рақами 6. Буюртма Г—0053, ҳажми 5 босма табоқ. Офсет услида босилган, қоғоз бичими А-2. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланади.

1 2 3 3 4 6.